

Αριθ. εικ. 152723
150

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
• ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
• ΛΥΣΩΝ ΑΡΙΘ.

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

1841-1842.

Εως διδαχῶσι πολλοί, καὶ πληθυνθῇ ἡ γνῶσις. — Δανιὴλ ιθ' α.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Τ. ΓΡΙΦΙΤΤΟΥ.

1842.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολίτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΙΟΥΝΙΟΣ, 1841.]

[ΑΡΙΘ. 54.]

Η ΠΟΛΙΣ ΠΡΟΥΣΑ.

ΚΑΤΑ τὸ μέσον τῆς χερσονήσου, ἥτις τοπάλαι ὠνομάζετο Μικρὰ Ἀσία, τὴν σήμερον δὲ Ἀνατολή, ἀνυψοῦται ὁροπέδιον, περὶ τὰς 60 λεύγας πλατὺ, συνορεύον πρὸς ἄρκτον μὲ τὴν σειρὰν τοῦ Ὀλύμπου, πρὸς νότον μὲ τὴν ἀντίστοιχον σειρὰν τοῦ Ταύρου, καὶ πρὸς δυσμὰς μὲ ἄλλην σειρὰν, ἥτις συνδέει τὸν Ταύρον μὲ τὸν Ὀλυμπον. Τὸ ὁροπέδιον τοῦτο, καίτοι χαμηλότερον τῶν περὶ αὐτοῦ ὄρεων, ἔχει ὅμως ἱκανὸν ὕψος, καὶ παμμεγέθεις σειραὶ βουνῶν ὑπάρχουν ἐπ' αὐτοῦ ἑστοιβασμένοι, μ' εὐρυχώρους ἐν τῷ μέσῳ πεδιάδας.

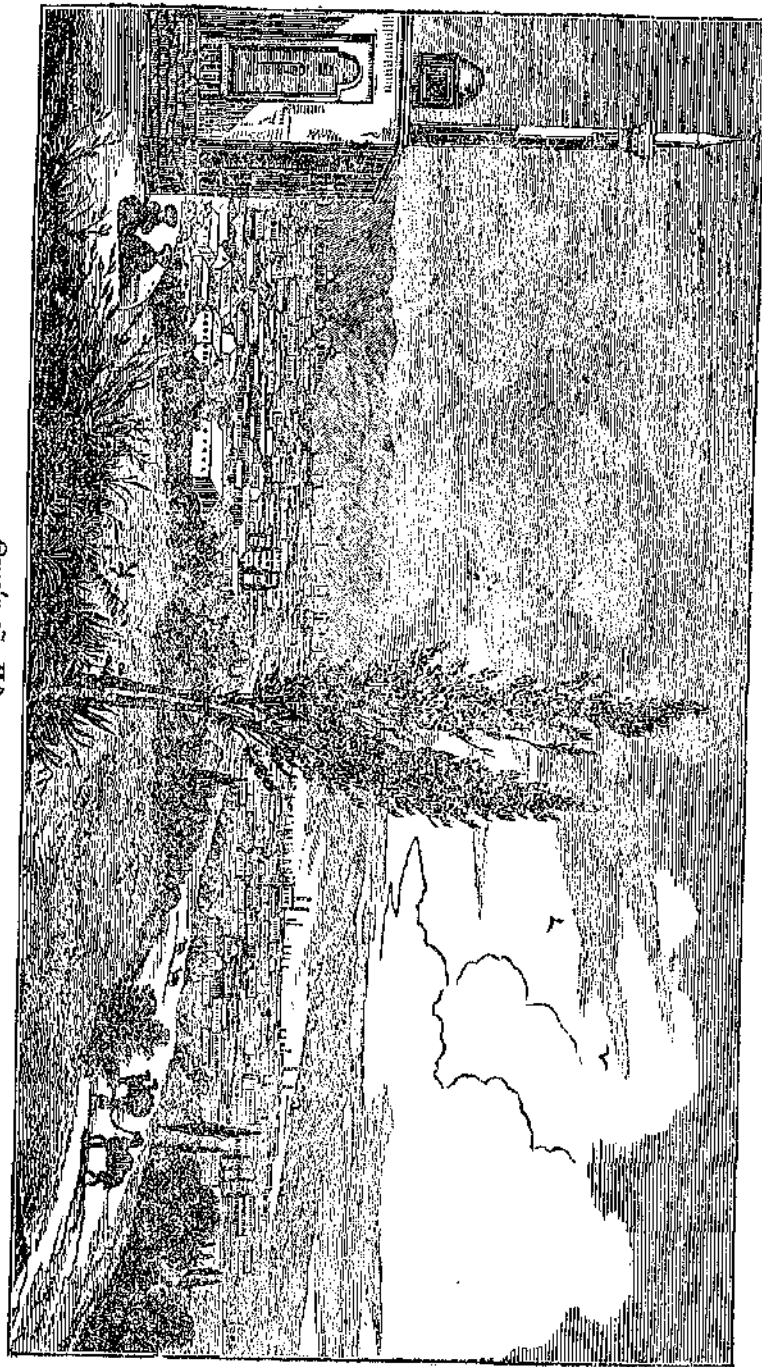
Ἐπὶ τοῦ μεγάλου τούτου ὁροπεδίου ἐκτείνονται εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ Φρυγία πρὸς δυσμὰς, συνορεύουσα κατὰ τὸ μέρος τοῦ Αἰγαίου πελάγους μὲ τὴν Μυσίαν, Λυδίαν, καὶ Καρίαν, καὶ ἡ Καππαδοκία πρὸς ἀνατολάς, ἐκτεινομένη ἐπάνωθεν τῶν ὄρεων μέχρι τῆς χώρας τοῦ Εὐφράτου. Ἐγγὺς τῶν δύο τούτων μεγάλων ἑσωτερικῶν διαίρεσεων κατὰ τὸ βόρειον μέρος ἦσαν ἡ Γαλατία, διαίρεσις μεταγενεστέρα τῶν ἄλλων, σχηματισθεῖσα ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπιδρομῆς, Π. Χ. 278, ἐκ τοῦ διαμελισμοῦ ὀλίγων τινῶν μερῶν τῆς Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας· πρωτεύουσαν πόλιν εἶχε τὴν Ἀγκυραν. Κατὰ δὲ τὸ νότιον μέρος, ἐν τῷ μέσῳ τῆς Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας, ἐκτείνοντο ἡ Λυκαονία.

Ἀπὸ τὰς βουνώδεις σειρὰς, αἵτινες ὑποστηρίζουν τὴν ὑψηλὴν ταύτην κεντρικὴν χώραν, κλίνει ἀνωμάλως ἡ γῆ πρὸς τὴν Μεσόγειον, τὸ Αἰγαῖον, καὶ τὸν Εὐξεινον Ἠόντον. Ὀλόγυρα δὲ, ἐπὶ τῆς ἐκτεταμένης ταύτης κατωφερείας, ἦσαν αἱ χώραι τῆς Λυκίας, Παμφυλίας, Πισιδίας, καὶ Κιλικίας πρὸς νότον· αἱ τῆς Βιθυνίας, Παφλαγονίας, καὶ Πόντου πρὸς βορρᾶν· καὶ, ὡς ἤδη ἀνεφέραμεν, αἱ τῆς Μυσίας, Λυδίας, καὶ Καρίας πρὸς δυσμὰς, μετὰ τῶν ὑποδιαίρεσεων τῆς Αἰολίδας καὶ Ἰωνίας. Καὶ ἐπὶ τῶν πρῶν τούτων αἰγιαλῶν εἶχον οἱ Ἕλληνες ἱκανὰς ἀποικίας· ἀλλ' ἐξαιρέτως κατεῖχον τὰ δυτικὰ παράλια, ἐφ' ὧν ἤκμαζον πολλὰ καὶ πολυάνθρωποι πόλεις, Αἰολικαί, Ἰωνικαί, καὶ Δωρικαί.

Ἡ Προῦσα, θεωρίαν τῆς ὁποίας κατεχωρήσαμεν εἰς τὴν ἀκόλουθον σελίδα, κεῖται εἰς τὴν Βιθυνίαν, κατὰ τὴν δυτικὴν ὑπώρειαν τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἐπαρμένως εἰς μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ ἤδη περιγραφέντος ὁροπεδίου· ἀπέχει δὲ ὡς δεκαοκτὼ μίλια τῆς Προποντίδος, ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς Νικομηδείας καὶ Νικαίας, καὶ περὶ τὰ ἑκατὸν ἐξήκοντα τῆς

Σμύρνης. Τὴν ἔμπροσθεν αὐτῆς γόνιμον πεδιάδα καλύπτουσι φυταλῖαι συκαμίνων, χρησίμων εἰς τροφήν τῶν μεταξοποιῶν καμπῶν· τὸ ὅπισθεν μεγαλοπρεπὲς ὄρος συμβάλλει τὰ μέγιστα εἰς κτηνοτροφίαν, καὶ παρέχει πλείστην ξυλείαν πρὸς οἰκοδομήν, ὡς καὶ καινόξυλα· καὶ πολλὰ δὲ φυχραὶ ἀένναοι πηγαὶ ἀναβρύνουν ἀπὸ τὰς ρίζας τοῦ Ὀλύμπου, χορηγοῦσαι εἰς τὴν πόλιν περισσὴν καὶ καθαρώτατον ὕδωρ. Ἐπειδὴ πᾶς οἶκος εἰς τὴν Προῦσαν ἔχει τὴν βρύσιν αὐτοῦ, ὅλος δ' ἀριθμῶς εἶναι μέγιστος, καὶ τινες τῶν δημοσίων βρύσεων καὶ ἀγωγῶν εἶναι ἄριστα κατεσκευασμένοι. Ὁ παλαιὸς περιηγητὴς Τουρνεφόρτιος λέγει ὅτι ποτὲ δὲν ἴδε πόλιν μὲ τοσαύτας πηγὰς, πλην Ἰσως τῆς ἐν Ἰσπανίᾳ Γρανάτας. Αἱ ὁδοὶ εἶναι καδάριαι καὶ καλοστρωμέναι, καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸ μέρος τῆς ἀγορᾶς. Ἐν γένει ἡ μεγάλη αὕτη πόλις εἶναι ἱκανῶς εὐκτιστος, καὶ τόσον διὰ τῆς βιομηχανίας (εἰς τὰ μεταξωτὰ μάλιστα, τῶν ὁποίων μετροῦνται 700 περίπου ὑφάνται) ὅσον διὰ τοῦ ἐμπορίου μίαν τῶν ἀκμαιοτάτων τῆς αὐτοκρατορίας. Παλαιὸν περιτειχισμένον φρούριον, ὅπου παρατηροῦνται ἀκόμη Ῥωμαϊκαὶ γλυφαί, καὶ μακρὰ προάστεια τὴν περιγυρίζουσι. Τὰ κορυφαῖα οἰκοδομήματά της εἶναι τὰ μέγα τσαμίον (Ὀὐλουτσαμί), τεράστιον οἰκοδόμημα ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἀλώσεως ταύτης τῆς πόλεως· τὸ τσαμίον τοῦ Σουλτάν Ὁρχάνου μετὰ τοῦ τάφου του καὶ μετὰ Ὀθωμανικοῦ γυμνασίου κολυσυχνάστου, καὶ τὰ τσαμία τῶν Σουλτάνων Ὁσμάνου, Μουράδ, καὶ Βαϊαζίδ. Ὅλα τὰ τσαμία, κατὰ τινα νεώτερον Γάλλον περιηγητὴν, ἀναβαίνουν εἰς 125. Ὁ τάφος τοῦ Σουλτάν Ὁρχάνου ἦτο ποτὲ Ἑλληνικὴ ἐκκλησίαι, ἥτις μετετράπη εἰς Μουσουλεῖον αὐτοῦ, τῶν συζύγων, καὶ τῶν τέκνων του. Ὁ Ὁρχάν ἐξ ἡ τῆς δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρίδας, καὶ τὸ 1327 ἐπῆρε τὴν Προῦσαν ἀπὸ τοῦ ἀνάνδρους Γραικορωμαίου αὐτοκράτορος. Τὰ ὑπεράνω τῶν τάφων τούτων ἀνηγεγμένα μνημεῖα καλύπτονται μὲ μεγαλοπρεπῆ λαχύρια.

Πρέπει προσέτι νὰ ἀναφέρωμεν τὰ πολλὰ καὶ ὠραῖα λιθόκτιστα πανδοχεῖα καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ Σερμάλου τρά, καὶ τὰς πολλὰς καὶ ὠραίας ἀναπηδητικὰς πηγὰς, αἱ ὁποῖαι πληθύνουν τὰς εὐθυμίας τῆς πόλεως. Τὸ πάλαι ἦτον ἡ Προῦσα θρόνος τῶν βασιλέων τῆς Βιθυνίας, ἐπὶ δὲ τοῦ μεσαιῶνος, πρὶν κυριευθῇ ἡ Ἀδρια νούπολις, μητρόπολις τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας

Θεορία τῆς Πόλεως Ἱερουσολέμης.

ώρα δὲ καθεδρὰ Μουλά τοῦ πρώτου βαθμοῦ, Πασσά, Μητροπολίτου τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ Ἀρμενίου ἀρχιεπισκόπου. Κατὰ τὸν Ἀμμηρον ἔχει ἡ πόλις αὕτη 100,000 κατοίκων.

Ὅπόταν, λέγει εἰς νεώτερος περιηγητῆς, ἀπὸ τὰς πλευρὰς τοῦ Ὀλύμπου θεωρῇ τις αὐτὴν μετὰ τοὺς σωρούς τῶν ἰκίων, τῶν πανδοχείων, τῶν τσαμίων, τῶν παλατιῶν,

τῶν κήπων, καὶ μετὰ τὰ δάση τῶν συκαμίνων, καὶ τὴν ἐπέκεινα πλουσίαν πεδιάδα, ὅλα δαφιλῶς ποτιζόμενα ὑπὸ τῶν ῥυάκων, τῶν ἐξερχομένων ἀπὸ τὰς γειτονικὰς φάραγγας, ἐκπλήττεται εἰς τὴν λαμπρότητα τοῦ Σεάματος, τὸ ὅποιον ἴσως εἶναι κατώτερον οὐδενὸς εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, τῆς βασιλευούσης μόνον ἐξαιρουμένης.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ
ΑΓΓΑΙΑΣ ΕΔΟΥΑΡΔΟΥ ΕΚΤΟΥ.

Οἱ ἱστορικοὶ μεγάλως ἐπαινοῦσι τὴν γνήσιον ἀγαθότητα τῆς καρδίας, καὶ τὰ εὐμενῆ καὶ ἀξίεραστα ἤδη τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου Ἑκτοῦ, καὶ πρὸ τῆς ἀναβάσεως καὶ μετὰ τὴν ἀνάβασιν αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον, ὡς καὶ τὴν φιλομάθειαν καὶ εὐμάθειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν παντὸς καθήκοντος ἀκριβεστάτην ἐκπλήρωσιν. Τὸ γενναῖον τῆς διαθέσεώς του σαφῶς δεικνύεται ἐκ τοῦ ἐπομένου ἀνεκδότου, τὸ ὅποιον, καίτοι ἀναφερόμενον εἰς παιδικὴν πράξιν, εἶναι μ' ὅλον τοῦτο ἀξιόλογον, καθὼς παριστάνον τὰς εὐγενεῖς ιδιότητας ἡγεμόνος, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν νοητικῶν ἀρετῶν καὶ τῆς ὀρθῆς διαγωγῆς ἐτι μᾶλλον ἐκόσμηε τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ θέσιν.

Πενταετῆς ὢν, ἔλαβε παρὰ τοῦ ἀναδόχου του πολύτιμον δῶρον, συνιστάμενον ἀπὸ παντοειδῆ ἀργυρᾶ σκεύη, ὡς δίσκους, πινάκια, περόνια, κουτάλια, κλπ. Τὸ τέκνον ὑπερεχάρη μετὰ τὰ νέα καὶ στίλβοντα καλλιτεχνήματα· ὁ δὲ θαλαμηπόλος, διὰ τὴν ἐντυπώσιν τὴν μεγάλην ἀξίαν τοῦ δώρου εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ παιδίου, ἔκαμε τὴν παρατήρησιν ταύτην, "Ἄς ἐνθυμηταί, ἂν ἀγαπᾷ, ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης, ὅτι ταῦτα εἶναι μὲν ἰδικά σας, πλην πρέπει νὰ φυλάττωνται ὅπως διόλου διὰ τὸν ἑαυτὸν σας· διότι, ἂν ἄλλοι συγχωρηθῶσι νὰ τὰ ἐγγίξωσι, θέλουν χαλασθῇ ἐξ ὁλοκλήρου." "Καλέ μου θαλαμηπόλε," ἀπεκρίθη μετὰ γλυκύτητα ὁ πρίγκιψ, "ἂν οὐδεὶς ἐμπορῇ νὰ ἐγγίξῃ ταῦτα χωρὶς νὰ τὰ χαλάσῃ, διατί λοιπὸν μὲ ἐδόθησαν;"

Διὰ τὴν δὲ εἰς τὸν ὅλιγον ἐπίστευεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ θεράποντος, προσεκάλεσε τὴν ἐπαύριον μικροῦς τινας φίλους εἰς συμπόσιον, καὶ παρέθηκεν εἰς αὐτοὺς τὰ νεωστὶ δωρηθέντα πολύτιμα σκεύη. Ἀφοῦ ἀπέφαγον, καὶ τὰ ἀργυρᾶ πινάκια, καὶ λοιπὰ, καθαρὸς θέντα ἐβάλλθησαν πάλιν εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν, ὁ Ἐδουάρδος, δεικνύων αὐτά, εἶπε πρὸς τοὺς νέους συντρόφους του, νὰ λάβῃ καθεὶς ὅ,τι ἐξ αὐτῶν ἡγάπα, καὶ νὰ τὸ φυλάττῃ ὡς τεκμήριον τῆς ἀγάπης του. Ἐν τῇ ὁλίγῃ ἔτη μεγαλύτεροι ὄντες τοῦ Ἐδουάρδου, δὲν ἠθέλησαν νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τὴν μεγαλόδωρον ταύτην διάθεσιν· ἀλλ' ὁ πρίγκιψ τοὺς ἐβίασεν εἰς τρόπον, ὥστε δὲν ἤμπορουν πλέον ν' ἀποποιηθῶσι. "Γνωρίζετε," τοὺς εἶπε μετὰ μεδίσματα, "ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως, καὶ δύναμαι νὰ τὰ βάλω εἰς τὸν τόπον εὐθὺς ὅποταν θελήσω.

ΥΜΝΟΣ Εἰς τὴν τελευταίαν κρίσιν
τοῦ κόσμου.

(Κατὰ τὸν ἐξαίρετον Λατινικὸν ὕμνον τοῦ Κελάνου.)

1 Ὡς ὁ γῆς φρικτὴ ἡμέρα!
Κόνις γίνεταί ἡ σφαῖρα·
Δὲν ἐβρέθη φρικτοτέρα.

2 Τρόμος πάντας θέλει φθάσει,
Ὅταν ὁ Κριτὴς προσβῇ,
Ἀκριδῶς νὰ ἐξετάσῃ.

3 Θάλλ' ἡ σάλπιγξ του ἤχησεν,
Κ' ὅλους θέλει συναθροίσεν
Ἐκ τῶν τάφων εἰς τὴν κρίσιν.

4 Θάνατος καὶ γῆ καὶ φύσις
Τρέμου, ὅταν πᾶσα κτίσις
Ἐγερθῇ νὰ γέν' ἡ κρίσις.

5 Νῆ, βιβλίον ἡνοιγμένον,
Καὶ πᾶν πταίσμα γεγραμμένον
Πάντων τῶν κριθησομένων.

6 Κάθετ' ὁ Κριτὴς νὰ κρίνῃ
Πᾶν κρυπτόν· οὐδὲν ἀφίνει
Ἀτιμώρητον νὰ μείνῃ.

7 Τί οἱ περὶται νὰ ἐκφράζουσιν;
Καὶ μεστὴν τίνα κράζουσιν;
Φεῦ! οἱ δίκαιοι τρομάζουσιν.

8 Βασιλεῦ, τὸ πᾶν δεσπόζων,
Τοὺς πιστοὺς μὲ χάριν σὺζων,
Ῥῦσαί με, ὡς οὕτως σῴζων.

9 Ἰησοῦ μου, ἐλθὺ μὲνός μου,
Τέλος ἔμουν τῆς ζωῆς σου,
Σῶσόν με ἐκ τῆς ὀργῆς σου.

10 Ἦσαν κακοπιασμένοι
Δι' ἐμὲ, κ' ἐσταυρωμένοι
Κόσμος μὴ ματαιωμένος!

11 Πρὸ τῆς κρίσεως, Κριτὰ μου,
Πλύνον πᾶν ἁμαρτημαί μου,
Ἐλεήμων Ἀντριωτὰ μου.

12 Ἐνοχος δεινῶς στεναίω,
Κατὰ φῆς ἐρυθριᾶζω,
Καὶ, ἰλάσθητί μοι, κράζω.

13 Ἐδεῖξες εἰς τὴν Μαρίαν,
Κ' εἰς τὸν κλέπτην εὐσπλαγγνίαν,
Προσδοκῶ κ' ἐγὼ ὁμοίαν.

14 Φαύλη εἶν' ἡ δέησίς μου,
Σὺ δὲ εὖ σοὶ ἔλπις μου,
Κ' ἡ ἐξ ἔδου λύτρωσίς μου.

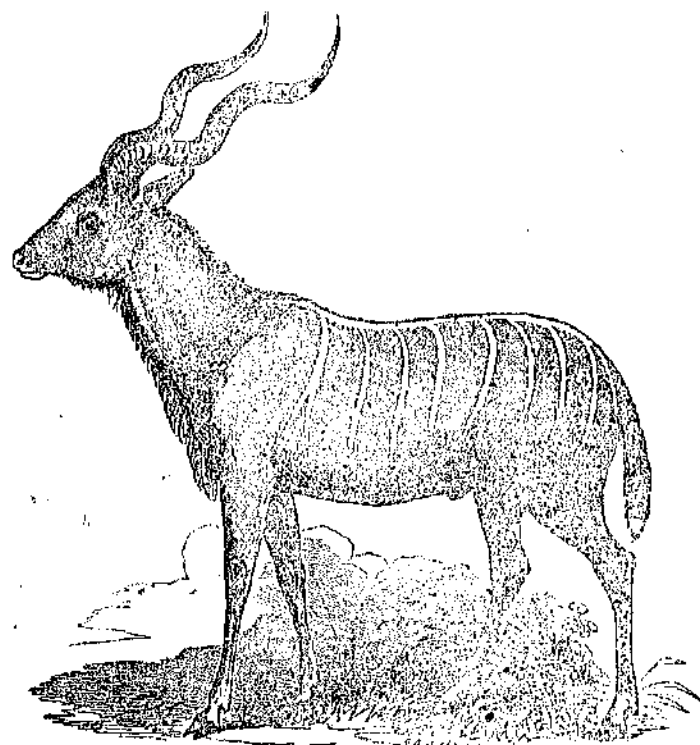
15 Τότε μὲ τὰ πρόβατά σου,
Βάλε μ' εἰς τὰ δεξιὰ σου,
Μὴ εἰς τὰ ἀριστερά σου.

16 Μὴ μὲ τοὺς κατατρεμένους,
Ἀπὸ σὲ μεμαχρυσμένους,
Ἀλλὰ μὲ τοὺς σεσωσμένους.

17 Ἐμπροσθεν εἰς τὸν Κριτὴν μου,
Ταπεινῶσαι τὴν ψυχὴν μου,
Σῶσόν με ἔς τὴν τελευτήν μου.

18 Ὡς ἡμέρα θρήνου πλήρης!
Πάντας εἰς τὴν κρίσιν σῴρεις,
Χάριν δεῖξε, ὅστις κρίνεις,
Ἀντὶ τῆς δικαιοσύνης.

19 Ἰησοῦ, πιστὲ Ποιμὴν,
Δὲς ἀνάπαυσιν ἡμῶν! Ἀμήν. X.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΣΤΡΕΨΙΚΕΡΩΣ.

Εἰς τὰς κεντρικὰς καὶ νοτίους χώρας τῆς Ἀφρικῆς κατοικοῦσι πάμπολλα εἶδη ζῶων, καλούμενα ὑπὸ τῶν φυσικοῦστορικῶν μὲ τὸ γενικὸν ὄνομα Ἀντιλόπη, κατὰ διαφορὰν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς λέξεως Ἀνθόψ, — διδομένης ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου εἰς ἓν εἶδος τῶν ζῶων τούτων, καὶ ὑποδηλούσης τῶν ὀμμάτων τὴν λαμπρότητα. Ὁ Ἀνθόψ Στρεψικέρως, τὸν ὁποῖον εἰκονίζει ἡ προτεταγμένη εἰκονογραφία, εἶναι ζῶον μεγαλοπρεπές, ὡς τὸ ποδὸν ἔχον μήκος, τεσσάρων δὲ ὕψος κατὰ τοὺς ὤμους, ὥστε σχεδὸν εἶναι τοῦ ἵππου ἰσομεγέθους. Καὶ οἱ ἄρρενες καὶ αἱ θήλειαι ἔχουσι κέρατα, σπειροειδῶς συνεστραμμένα, καὶ ἰσχυρότατα. Τοῦ ἄρρενος εἶναι μάλιστα μεγαλοπρεπῆ, ὡς τεσσαρὰς πόδας ἐκτεινόμενα. Ὁ τράχηλος εἶναι παχὺς καὶ δυνατός· ἡ κεφαλὴ μεγάλη, τελειόνοσα εἰς πλατὺ ῥύγχος· τὰ μέλη γενικῶς παχέα καὶ εὐρωστά, καὶ ὅλον τὸ ἔξωτερικὸν φαινόμενον βόδις μᾶλλον παρ' ἀνθρώπου ὅμοιον. Τὸ γενικὸν χρώμα εἶναι μελαγχροῖον, με λευκὴν τινα στενὴν σπειρὰν διαπερνῶσαν τὴν ράχιν, καὶ ὡς τὴν δέκα ὁμοίας σειρὰς ἐκ τῶν νῶτων κατερχομένας καὶ πλαγίως τὰ πλευρὰ διαβαινούσας. Ἐπὶ τοῦ τράχηλου ὑπάρχει μικρὰ τις ἀραιὰ χαίτη μελαγχροῖος, καὶ ἡ σιαγὼν, ὁ λόρυγξ, καὶ τὸ στηθὸς ἔχουσι ὁμοίας μακρὰς τρίχας, ἐν εἰδὲι γενεάδος. Αἱ πτερὰ εἶναι σημεϊωμένα μὲ δύο ἢ τρία λευκὰ στρογγύλα στίγματα· τὰ ὡτα εἶναι μεγάλα, ἡ δὲ οὐρὰ μετρίου μήκους, καὶ μὲ κοντὰς τρίχας ἐσκεπασμένην.

Τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ζῶον κατοικεῖ εἰς τὰ δασώδη μέρη τῆς Καφφρίας, ὡς ἐπιτοπλεῖστον παρὰ τὰς ὄχθας ποταμῶν, εἰς τοὺς ὁποῖους καταφεύγει διωκόμενον, καὶ κολυμβᾷ ἐξαίρετα. Διαιτᾷται δὲ κατὰ μικρὰς οἰκογενεῖας τεσσάρων ἢ πέντε ἀτόμων, δὲν συγχάζει ποτὲ εἰς τὰς ἀνοικτάς πεδιάδας, ὅτε εἰς τὰ ὄρη, καὶ τρέφεται ἀπὸ τοῦς βλαστοῦς καὶ τὰ φύλλα τῶν μικρῶν δένδρων. Καίτοι βαρὺ ζῶον, καὶ οὐδόλως ταχύποδον, πηδᾷ ὁμῶς μ' ἐκπληκτικὴν εὐκολίαν, καὶ παρατηρήθη μίαν φορὰν ἐν, τὸ ὁποῖον δι' ἐνὸς πηδήματος ὑπερέβη θύραν δέκα πόδας ὑψηλήν. Οἱ ἄρρενες δὲν στεροῦνται γενναιότητος, θαρράλως μαχόμενοι ὅταν περικυκλωθῶσιν ὅταν ὁμῶς ζωγρηθῶσι νέοι, εὐκόλως ἡμερόνουνται, καὶ δὲν δεικνύουσι κἀμμίαν κλίσιν νὰ ἀνακτῇσιν τὴν φυσικὴν ἐλευθερίαν. Αἱ θήλειαι γεννῶσιν ἐν μόνον κατὰ φορὰν.

ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΝΑΤΡΙΑΣ.

ΠΑΡΑΤΗΡΕΙ ὁ περίφημος Γάλλος Chateaubriand, ὅτι καλλίστη ὄλυν τῶν ἐμφύτων εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡδονῶν ὁρμῶν εἶναι ἡ φιλοπατρία, καὶ ὅτι, ἂν οὗτος δὲν ἦτο νόμος ὑποστηριζόμενος διὰ συνεχοῦς θαύματος — εἰς τὸ ὁποῖον, καθὼς εἰς ἄλλα πολλὰ, δὲν διδομένη κἀμμίαν προσοχὴν — ἅπαντες οἱ ἄνθρωποι ἡθελον συσσωρευθῇ εἰς τὰς εὐκράτους ζώνας, καὶ ἀφήσειν ἔρημον τὴν ἐπίλοιπον σφαῖραν. Διὰ τὴν ἐμποδισθῶσι λοιπὸν τοιαῦτα ἐπαισθητὰ δεινὰ, ὅποια ἡθελον προκύψειν ἀπὸ τῆς εἰς ἓνα τόπον τῆς γῆς συσσωρευσεῖς τοῦ ἄνθρωπίνου γένους, ἡ Πρόνοια προσήλωσε τοὺς πόδας ἐκάστου ἀνθρώπου εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ χῶμα διὰ τινος ἀκαταμαχίτου μαγνητισμοῦ, ὥστε καὶ τοῦ βορρᾶ οἱ παγῶμενοι αἰγιαλοὶ καὶ τῆς Ἀφρικῆς αἱ διακεκαμμέναι χῶραι δὲν μίνουσιν ἀκατοίκητοι.

ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Συνέχεια ἀπὸ Σελ. 72.

ΜΑΝΤΕΙΑ, ΘΥΣΙΑΙ, ΟΙΩΝΟΙ.

Οἱ Ἕλληνες ἐπίστευον οὐχὶ μόνον εἰς πολυαρίθμους θεοὺς καὶ θεάς, τὰ Ὀλύμπια δώματα κατοικοῦντας, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείστους μάντεας, ἐπὶ γῆς ἐμπνεομένους καὶ τὸ μέλλον προφητεύοντας. Οἱ σοφώτατοι ἐξ αὐτῶν δὲν ἦσαν κατὰ τοῦτο νοσημονέστεροι τῶν ἀμαθῶν ἐκείνων, οἵτινες τὴν σήμερον πιστεύουν εἰς μοιρολόγους. Τὴν συνήθειαν τοῦ μαντεύεσθαι περὶ τῆς ἐκβάσεως ἀξιολόγων ἐπιχειρήσεων, ὡς συνεχομένην μετὰ τῆς καθεστώσης θρησκείας, ὑπεστήριξε καὶ ἡ κυβέρνησις. Εἰς πᾶσαν σπουδαίαν ὑπόθεσιν, ἡ τοῦ μέλλοντος ἐπιθυμητὴ πρόγνωση ἐξήτετο ἀπὸ τινος μαντεῖα· ἐκ τούτων δὲ περιφημότερον ἦτον ἐν Ἑλλάδι τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τοὺς Δελφοὺς, πόλιν ἐκτισμένην ἐπὶ τῆς κατωφερείας τοῦ Ὄρους Παρνασσοῦ, εἰς τὴν Φωκίδα. Πάλαι ποτὲ εἶχεν ἀνακαλυφθῆναι ἀπὸ βαθύ σπηλαιοῦ εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ τοῦ ὄρους ἐξήρχετο μεθυστικός ἀτμός, τὸσον ἰσχυρὰν ἔχων ἐπιρροήν, ὥστε νὰ ἐπιφέρῃ σπασμούς καὶ εἰς ἀνθρώπους καὶ εἰς κτήνη. Οἱ ἀπαίδευτοι κάτοικοι τῆς περιχώρου, μὴ δυνάμενοι τὸ φαινόμενον τοῦτο νὰ ἐξηγήσωσιν, ὑπέθεσαν αὐτὸ ὑπερφυσικῆς ἐνεργείας ἀποτέλεσμα, καὶ ἐθεώρουν τὰ ἀσυνάρτητα παραλαλήματα τῶν ὅσοι ἔρχον ἐμπνευστὴν τὸν βλαβερόν ἀτμὸν ὡς προφητείας, ὑπὸ τὴν ἐμπνευσιν θεοῦ τινὸς ἐκφωνουμένας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τὴν ἡλιθιότητα ἐπιφέρων ἀτμός ἐξήρχετο ἀπὸ τῆς γῆς, εἰκασαν κατὰ πρῶτον ὅτι τὸ νεώστε ἀνακαλυφθὲν μαντεῖον πρέπει νὰ ἦτο τῆς ἀρχαιοτάτης θεᾶς, Γῆς· ἀλλ' ὁ Ποσειδὼν συνηνώθη ἐπομένως μετὰ τῆς θεᾶς ταύτης, ὡς ἐνεργὸς τοῦ μυστηρίου. Ἐπὶ τέλους, ἅπανα ἡ τιμὴ μετεφέρθη εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Μετ' οὗ πολὺ δὲ ἐκτίσθη ναὸς ἐπὶ τοῦ ἡγιασμένου τόπου, καὶ Ἱέρεια διωρίσθη, Πυθία ὀνομαζομένη, τῆς ὁποίας ἔργον ἦτο νὰ ἐμπνέῃ, ἐκ τακτῶν διαλειμμάτων, τὴν προφητικὴν ἀναθυμίασιν. Διὰ τὴν ἐμπορὴν δὲ ἀσφαλῶς νὰ κἀμνη τοῦτο, χωρὶς δηλαδὴ νὰ ὑπόκειται εἰς τὸ πῖπτειν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, ὡς διάφοροι εἶχον ἤδη πέσειν, κατεσκευάσθη τρίπους κατευθεῖαν ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ χάσματος. Ἡ Πυθία, μ' ὅλον τοῦτο, οὐδ' ἀσφαλές, οὐδ' εὐάρεστον εἶχεν ἔργον. Οἱ σπασμοὶ, τοὺς ὁποίους ἐγένωναν αἱ τοῦ ἔντρον νοσώδεις ἀναθυμιάσεις, καποτε ἦσαν τὸσον σφοδροί, ὥστε ἐπέφερον ἄμεσον θάνατον, καὶ πάντοτε δὲ ἦσαν τὸσον ὀδυνηροί, ὥστε μετὰ βίας ἡ Ἱέρεια ὠδεῖτο εἰς τὴν προφητικὴν ἔδραν. Τὰς ἀσυναρτήτους λέξεις, ἥσας ἐξέφώνει ἡ μανιώδης Πυθία, συνέταττον εἰς περιόδους οἱ παρεστῶτες ἱερεῖς, οἵτινες εὐκόλως ἠδύναντο νὰ θέωρουν αὐτὰς εἰς τοιαύτην τάξιν, καὶ νὰ ἀνακληροῦσι τὰ χά-

σματα εἰς τρόπον, ὥστε δι' αὐτῶν νὰ φανερώνωσι τὸ ἀρμοδιώτερον εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ναοῦ. Διὰ τὴν μὴ καταντήσῃ δὲ εἰς ἀνυποληψίαν τὸ μαντεῖον, ἐφρόντιζον ἐν γένει νὰ παραδίδωσι τὸσον ἀσαφῆ καὶ αἰνιγματώδη τὸν χρησμὸν, ὥστε, ὁποῖον δὴποτε τέλος καὶ ἂν ἐλάμβανον τὰ πράγματα, νὰ μὴν ἀποβῇ ψευδὴς ἢ τρέβρησις, ἢ μᾶλλον νὰ φαίνεται ὅτι ἐπληρώθη. Παρρητηριεὺς ἐνταῦθα, ὅτι, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἡ Πυθία, ἀντὶ νὰ ἐμπνέῃ τὸν ἀτμὸν καὶ νὰ πίπτῃ εἰς ἀληθεῖς σπασμούς, ὡς ἐπιτοπλεῖστον ὑπεκρίνετο μόνον αὐτοὺς.

Τὸ Δελφικὸν μαντεῖον μεγάλως διεφημίσθη εἰς ὅλγον καιροῦ διάστημα, καὶ τίποτε λόγου ἄξιον δὲν ἐπεχειροῦντο εἰς κἀνὲν μέρος τῆς Ἑλλάδος, ἢ τῶν πολυαρίθμων αὐτῆς ἀποικιῶν εἰς τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, χωρὶς νὰ συμβουλευθῶσι τὴν Πυθίαν. Τὰ χαρίσματα δὲ, ὅσα ἐφιλοδώρουν οἱ προστρέχοντες εἰς αὐτὸ, ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγοι ἦσαν ἡγεμόνες ἢ δυνατοὶ καὶ περιπλοῦτοι ἄρχηγοί, συνίστων μέγα καὶ μόνιμον εἰσόδημα, καὶ ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἱερεῖς ἐχορήγουν τὰ μέσα τῆς εὐχρείας, ἀλλ' ἐξήρχεσαν καὶ πρὸς ἀνέγερσιν λαμπροῦ ναοῦ ἀντὶ τοῦ κατὰ πρῶτον κτισθέντος ἀγροίκου οἰκοδομήματος. Ὁ μέγας σεβασμός, τὸν ὁποῖον ἔχαιρε τὸ Δελφικὸν μαντεῖον, ἐδίδεν εἰς τοὺς διευθυντάς του μεγίστην ἐπιρροήν εἰς τὰ δημόσια πράγματα· ἐπιρροήν, τὴν ὁποίαν ἐνέργουν καποτε κατὰ τὸν πλὴν ἀξέπαινον τρόπον, ἐπικυροῦντες καὶ προάγοντες τὰ σχέδια τῶν πολιτικῶν, νομοθετῶν, καὶ πολεμιστῶν, οἵτινες ἐπροσπάθουν νὰ βελτιώσωσι τὰ πολιτικὰ συστήματα, νὰ μεταρρυθμίσωσι τοὺς νόμους καὶ τὰ ἥθη, ἢ νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ὡς δὲ τὰ Ὀλύμπια καὶ ἄλλαι πανηγύρεις, ἐσχισμάτιζε δεσμὸν ἐνώσεως μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ἀνεξαρτήτων κοινοτήτων τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὰ κοινωφελῆ μέτρα διὰ τῆς ἐξουσίας τῶν θεῶν ἐνισχύον, κατέστρεψε πολλάκις ζηλοτυπίας καὶ ἐριδας, καὶ διήγειρεν ἅπαντας εἰς τὴν σπουδὴν τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας. Ἀκόμη καὶ ὅτε ἡ ἐπίλοιπος Ἑλλὰς ἐταράσσετο ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων, ἡ ἐκλεκτὴ χώρα τοῦ Ἀπόλλωνος δὲν ἠνωχλεῖτο ὑπὸ τῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων· ἡ δ' ἀσφάλεια τὴν ὁποίαν ἔχαιρεν, ἐξ αἰτίας τοῦ ἱεροῦ χαρακτῆρός της, κατέστησε τοὺς Δελφοὺς ὥστε ἀποθήκην μεγάλου μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ πλούτου.

Πιστεύεται κοινῶς ὅτι τὴν εἰς μαντεῖα δεισιδαίμονα πίστιν, ὡς καὶ πολλὰς τῶν τεχνῶν, ἔλαβον οἱ Ἕλληνες παρὰ τῶν Αἰγυπτίων. Εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Αἰβύτης, πρὸς δυσμὰς τῆς Κάτω Αἰγύπτου, ἦτον ἀνηγερμένος ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Διὸς Ἀμμωνος, περιβόητος διὰ τοὺς χρησμούς τῆς κατὰ φαντασίαν προεδρευούσης ἐκεῖ θεότητος. Ὁ Ἀλέξανδρος, τὴν Αἴγυπτον κατακτήσας, ἐπισκέψθη τὸ περίφημον τοῦτο μαντεῖον, καὶ συνεβουλεύθη αὐτὸ περὶ τῶν τυχῶν τῆς οἰκογενείας του. Οἱ Ῥωμαῖοι, ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες, ἐσεβάζοντο τὸ μακρυνὸν τοῦτο χρηστήριον. Μετὰ τὴν ἐν Φαρσαλίᾳ μάχην, παρεκάλεσε τὸν Κάτωνα ὁ Λα-

* Ἰδε Ἀποθ. Τόμ. Α'. Σελ. 130.

βίητος νὰ συμβουλευθῇ μαντεῖον τόσον διαβόητον· ἀλλ' ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὅστις εἶχε φρονήματα περὶ Θεοσεβείας ὑψηλότερα τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ, ἔκαμε τὴν ἀκόλουθον ἀξιωμακρὸν ἀπάντησιν.—“ Διὰ τί, ὦ Λαβίη, θέλεις νὰ συμβουλευθῶ τὸν Δία; Νὰ ἐρωτήσω αὐτὸν ἂν συμφέρῃ νὰ χάσω τὴν ζωὴν μᾶλλον παρά τὴν ἐλευθερίαν; ἂν ἡ ζωὴ ᾖ πραγματικὸν ἀγαθόν; Ἐντὸς ἡμῶν, ὦ Λαβίη, ἔχομεν μαντεῖον, τὸ ὁποῖον δύναται ν' ἀποκριθῇ εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις ταύτας. Τίποτε δὲν συμβαίνει ἄνευ τῆς τοῦ Θεοῦ διαταγῆς. Ἄς μὴν ἀπαιτῶμεν παρ' αὐτοῦ νὰ μᾶς ἐπαναλέγῃ ὅσα ἐπὶ τῶν καρδιῶν μας ἀρκοῦντως ἐνεχάραξεν. Ἡ ἀλήθεια δὲν ἀπεσφύρη εἰς τὰς ἐρήμους ταύτας· δὲν εἶν' ἐγκυκαλιωμένη ἐπὶ τῶν ἁμῶν τῆς Λιβύης. Ἡ κατοικία τοῦ Θεοῦ εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν, εἰς τὴν γῆν, εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ εἰς τὰς ἐναρέτους ψυχάς. Ὁ Θεὸς λαλεῖ πρὸς ἡμᾶς δι' ὅλων ὅσα βλέπομεν, δι' ὅλων ὅσα μᾶς περικυκλοῦσιν. Οἱ ἄστροι, καὶ οἱ μὲ τὰς περιστάσεις συμμεταβαλλόμενοι, ἄς προστρέχωμεν εἰς τὰ μαντεῖα. Τὸ κατ' ἐμὲ, εἰς τὴν φύσιν εὐρίσκω πᾶν ὅ, τι δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν πλέον σταθερὰν ἀπόφασιν. Ὁ δεῖλος, ὡς καὶ ὁ ἀνδρεῖος, δὲν ἐμπορεῖ νὰ διαφίγῃ τὸν θάνατον. Ὁ Ζεὺς οὐδὲν μᾶλλον δύναται νὰ μᾶς εἴπῃ.”

Τὰ μαντεῖα τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ τὰ εἰς πᾶν ἄλλο μέρος, ἔπεσον εἰς ἀνυπολήψιαν προῖοντος τοῦ χρόνου· αἱ προρήσεις αὐτῶν ἐγγέλωντο, καὶ ἐξηλέγχοντο ὡς εἴτε ἀμφίλογοι εἴτε ψευδεῖς· τελευταῖον δὲ, ὅτε τὸ φῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐξηπλώθη εἰς τὰς Ῥωμαϊκὰς ἐπαρχίας, ἐσίγησαν ὅλως διόλου.

Ἐνῶ τὰ μαντεῖα ἐξηκολοῦθουν νὰ ἐνεργῶσιν ὡς θεομῶσι καὶ ἀξιοπίστοι προφήται, ὑπῆρχον ἐν αὐτοῖς ἄλλα μέσα διάφορα τοῦ προβλέπειν τὸ μέλλον, καὶ τοῦ λαμβάνειν οἰωνοὺς ἀγαθῆς ἢ κακῆς τύχης. Ἐκ τούτων τὰ κυριώτερα ἦσαν σημεῖα τινὰ εἰς τὰ ἐντόσθια τῶν σφαγίων. Πρέπει δ' ἐνταῦθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὸν τρόπον τοῦ θυσιαῖν. Ταῦροι, αἴγες, πρόβατα, περιστέραι, ἀλεκτρυόνες, καὶ ἄλλα ζῶα ἐθυσιάζοντο εἰς τοὺς ἐγκυβόλους Θεοῦ. Κάποτε προσεφέρετο ἑκατόμβη, ἥτοι ἑκατὸν ζῶα ἐσφάζοντο διαμῖς, ὥστε νὰ ἐκλειψῶσι τὰς σκιάς ἢ τὰ ἀνήσυχον πνεύματα τῶν τεθνηκότων. Ἐπεκράτει δὲ καὶ ἡ ἀλλόκοτος ἰδέα, ὅτι τὰ μέλλοντα νὰ θυσιασθῶσι ζῶα ἤθελον δεῖξιν σημεῖα εὐχαριστίας καὶ ἢν στεγνὴν ἦγοντο εἰς τοὺς βωμούς, ἂν οἱ Θεοὶ, εἰς τοὺς ὑποίους προσεφέροντο, ἦσαν εὐηρεστημένοι μὲ τὴν προσφορὰν. Παρουσιαζομένου ταύρου ἢ αἰγῆς, ὁ ἱερεὺς ἔσυρε μάχαιραν ἀπὸ τοῦ μετώπου μέχρι τῆς οὐρᾶς· καὶ ἂν μὲν τὸ σφαγίον ἐταράσσεται εἰς τοῦτο, ἀπεβάλλετο ὡς μὴ εὐπρόσδεκτον· ἂν δ' ἔσπεκεν ἡσυχῶς εἰς τὸ θυσιαστήριον, τότε ἐνόμιζον ὅτι οἱ Θεοὶ εὐηρεστοῦντο· ἀλλ' ἀπλῶς ἢ μὴ ἀντίστασις δὲν ἐλογίζετο ἱκανή, ἐκτός ἂν εἶδε καὶ τὴν συγκατάθεσιν αὐτοῦ διὰ νεύματος· πρὸς δοκιμασίαν δὲ ἂν ἤθελε νεύσειν, ἔχουν ὕδωρ ἢ κριθὴν εἰς τὸ ὕψος του· ὥστε κατ'

ἀλήθειαν ἦτο δύσκολον νὰ μὴ κλίνη τὸ ζῶον. Μετὰ τὸ σημεῖον τοῦτο, ἔχουν ὁ ἱερεὺς οἶνον, καὶ κάποτε ὀπώρας ἢ λίβανον, μεταξὺ τῶν κεράτων τοῦ σφαγίου, ἐπομένως δ' ἐρρίπτεται αὐτὸ κάτω καὶ τὸ ἐσφαζε. Μεγάλῃ ἐπιδεξιότητι ἐχρειάζετο εἰς τὸ ῥίπτειν κάτω καὶ σφάζειν τὸ θῦμα, καθότι ἂν διαμῖς δὲν ἐπιπτε καταγῆς, ἢ ἂν ἐκτύπα τοὺς πόδας ἢ ἐλάττειν, ἢ ἐξήτει νὰ λυθῇ, ἢ ἂν τὸ αἷμα δὲν ἔρρεεν ἐλευθέρως, ἢ ἂν ἐφαίνετο ν' ἀποσπῆται μὲ σφοδρὸν πόνον, ἐλογίζετο μὴ θεάρεστον· τούτων ἀπάντων θεωρουμένων ὡς ἀπαισιῶν οἰωνῶν. Εἰς τοὺς ἐπουρανίους Θεοὺς ἐγίνοντο αἱ θυσίαι τὸ πρῶν περὶ ἀνατολᾶς ἡλίου· ἀλλ' εἰς τοὺς Θεοὺς τοῦ ἄδου, περὶ ὧν ἐφαντάζοντο ὅτι ἐμίσουν τὸ ἡμερινὸν φῶς, ἐγίνοντο κατὰ τὸ μεσονύκτιον. Εἰς τινὰς καιροὺς εἶχον συνήθειαν νὰ χορεύωσι πέριξ τῶν θυσιαστηρίων ἐνῶ ἔφαλλον τοὺς ἱεροὺς ὕμνους, οἵτινες συνίσταντο ἀπὸ τρία μέρη. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν μερῶν τούτων, σ τ ρ ο φ ἢ καλούμενον, ἐψάλλετο ἐνῶ ἔστρεφον ἐξ ἀνατολῶν εἰς δυσμᾶς· τὸ ἄλλο, καλούμενον ἀ ν τ ι σ τ ρ ο φ ἢ, ἐνῶ ἐπῆστρεφον ἀπὸ δυσμῶν εἰς ἀνατολᾶς· ἔπειτα δ' ἰστάμενοι ἐμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου ἐψάλλον τὴν ἐ π ι ρ ῆ ν.

Ἀποῦ ἡ θυσία ἐτελείονεν, ὁ ἱερεὺς ἐλάμβανε τὸ μερίδιόν του, καὶ ἄλλα μερίδια ἐδίδετο κατὰ χρέος εἰς τοὺς ἄρχοντας· τὸ δὲ λοιπὸν συνήθως ἐκόμιζον εἰς τὴν οἰκίαν οἱ προσφέροντες, καλοτυχίαν τοῦτο νομίζοντες καὶ πρὸς διατήρησιν τῆς υγείας συντεῖνον. Ἐνίοτε μερίδια ἐπέμποντο ὡς δῶρα εἰς ἀπόντας φίλους. Αἱ κυριώτεροι τῶν τοιούτων ἱεροπραξιῶν ἠκολοῦθοντο ἀπὸ εὐχίας καὶ συμπόσιας, εἰς τὸ τέλος τῶν ὁποίων μεταβαίνοντες εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς ἢ ἄλλου τινὸς Θεοῦ ἐξέχεον σπονδὴν οἴνου.

Ἐκτὸς τῶν θυσιῶν, ὑπῆρχον ἄλλου εἶδους ἀφιερώματα, προσφερόμενα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς Θεοὺς αὐτῶν, εἴτε διὰ νὰ τοὺς ἐκλιεῖσιν ὠργισμένους ὄντας, εἴτε διὰ νὰ λάβωσι μέλλον τι ἀγαθόν, ἢ πρὸς εὐγνωμοσύνην διὰ παρελθούσας χάριτας. Ταῦτα συνίσταντο ἀπὸ στεφάνους, φορέματα, χρυσὰ ποτήρια, ἢ ὅ,τιδήποτε ἄλλο συντεῖνον πρὸς καλλωπισμὸν ἢ πλουτισμὸν τῶν ναῶν. Ὅποτε ἤλλαξε τις τὸ ἐπιτήδευσμά του ἢ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν, ἦτο συνήθεια ν' ἀφιερῶναι τὰ εἰς αὐτὸ ἀνήκοντα ὅργανα, ὡς ἀνάμνησιν εὐγνωμονίας τῆς θείας χάριτος καὶ προστασίας. Οὕτω, ὁ αἰεὺς ἀφιέρωνε τὰ δίκτυά του εἰς τὰς νύμφας τῆς θαλάσσης· οἱ ποιμένες ἐκρέμαζον αὐλοὺς εἰς τὸν Πάνα ἢ ἄλλον τινὰ τῶν ἀγροτικῶν Θεῶν, καὶ δέσποινα, ὑπὸ τοῦ γήρατος κατεφθαρμένη, ἀφιέρωνεν εἰς τὴν Ἀφροδίτην τὸ κάτοπτρον αὐτῆς.

Ἡ σπλαγχνοσκοπία ἦτο σπουδαιότατη τέχνη, ἀπαιτούσα τὴν μεγίστην προσοχὴν ἐκ μέρους τῶν αὐτῆν ἐπαγγελλομένων. Ἄν ἐφαίνετο νόσημά τι, ἢ βλάβη, ἢ ἀχροια, εἰς τὰ ἐντόσθια, ἂν τὸ ἦπαρ ἦτο ξηρὸν, ἢ ἂν ἡ καρδία ἐπαλλεν, ἢ ἦτο συνσταλμένη, ἐνομίζετο ἀπαίσιος ἡ θυσία, καὶ κακὴ τύχη ἐμελλε νὰ παρακολουθῇ τὴν προαθεῖσαν ἐπιχείρησιν· ἂν ἡ χολὴ ἦτο

μεγάλῃ καὶ ἔτοιμος νὰ διαρραγῇ, ἐμελλον νὰ συμβῶσιν αἱματώδεις πόλεμοι καὶ μάχαι. Ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου προσέβη, ἐπειδὴ τὸ ἦπαρ τοῦ σφαγίου δὲν εἶχε λοβούς. Τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ Πύρρος ἐφρονεύθη εἰς τὸ Ἄργος, ὁ θάνατος αὐτοῦ προσεγνώσθη ἀπὸ τὰς κεφαλὰς τῶν θυμάτων, αἵτινες, ἀποκοπεῖσαι, ἔκειντο γλείφουσαι τὸ ἴδιον τῶν αἵμα. Ἦτο προσέτι ἀπαίσιος οἰωνός, ὅτε τὸ πῦρ, εἰς τὸ θῦμα ὑπαπτόμενον, δὲν ἀνέβαινε γαληνῶς καὶ κατ' εὐθείαν, ἢ ὅτε ὁ καπνὸς περιεστρέφετο καὶ ἐξηπλοῦτο. Ἐγίνοντο δὲ καὶ μαντεῖα δι' ὄνειροπολήσεως. Οἱ αὐτῆν ἐπαγγελλόμενοι ἐπιπτον κατ' ἀρέσκειαν εἰς ἔκστασιν, εἰς τὸ διάστημα τῆς ὁποίας προσεποιούντο ὅτι ἐπεσκέπτοντο ἐν πνεύματι τὰς ἐπουρανίους χώρας, ὅθεν ἐπέστρεφον μὲ ὑπερφυσικὰς γνώσεις. Ἐν Ἀθήναις ὄνειροπόλος ἐξ ἐπαγγέλματος διετηρεῖτο μὲ δημόσιον δαπάνην.

Ἡ οἰωνομαντεία ἢ οἰωνοσκοπία, ἥτις ἐδόθη τὸ πρὸ λέγειν τὰ μέλλοντα διὰ τῆς παρατηρήσεως τῶν κινήματων καὶ κραυγῶν τῶν πτηνῶν, ἦτο δεισιδαιμονία παμπάλαιος. Παρατηρεῖτο ὅτι ὥρας τινὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ εἶδον τινὰ τῶν ζώων τούτων ἐγίνοντο ἄφαντα, καὶ πάλιν ἐπέστρεφον, κατὰ τρόπον ἐπίσης μυστηριώδη καὶ ἀκατανόητον, εἰς τὰς συνήθεις τῶν διατριβᾶς. Τὴν σήμερον γνωρίζομεν ὅτι αἱ τοιαῦται ἀποδημίαι προέρχονται ἀπὸ φυσικῶν αἰτιῶν—τὴν ἐμφυτον ὁρμὴν τῶν πτηνῶν νὰ ζητήσιν κλίμα σύμφωνον μὲ τὰς χρεῖας τῶν. Ἀλλὰ δὲν ἦτον ἴδιον τῆς Ἑλληνικῆς ἢ τῆς Ῥωμαϊκῆς φιλοσοφίας ν' ἀποδίδωσιν ὁποιοῦνδήποτε συμβεβηκὸς εἰς τὰς σύνεγγυς φυσικὰς αἰτίας· τὸ νόημα παντὸς πράγματος ἐζητεῖτο εἰς τὰ ὑπερφυσικά. Ἡ περιοδικὴ λοιπὸν φυγὴ καὶ πρόσκαιρος ἀπουσία τῶν πτηνῶν ἦτο φαινόμενον, τὰ μέγιστα συντεῖνον εἰς τὸ νὰ περιβάλλῃ αὐτὰ μὲ ὑπερφυσικὸν χαρακτῆρα. Ὅποτε, προσεγγίζοντος τοῦ χειμῶνος, ἀπεδύοντο τὰ πτηνὰ ὥστε νὰ ζητήσιν θερμότερον οὐρανόν, ἐπιστεῖτο ὅτι ἀνεχώρουν ἀπὸ τὴν γῆν ἡμῶν σφαῖραν, καὶ ἐπεσκέπτοντο τὰ ἐπουράνια, ἐκεῖ μετὰ τῶν Θεῶν συκοινωνοῦντα, καὶ λαμβάνοντα παρ' αὐτῶν γνώσιν τοῦ μέλλοντος. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ πτηνὰ δὲν ἠδύναντο νὰ φανερώσωσι τίποτε διὰ γλώσσης, ἦτο συνήθεια νὰ παρατηρῶσι τὸ πέταγμα τῶν, καὶ προσέτι νὰ τὰ φωνεύωσι, χάριν τοῦ οἰωνισμοῦ. Ἐὰν ἀετός τις ἱπτάμενος περιστρέφετο, ἢ ἐπέτα πρὸς τὰ ἄνω, ἢ ἐκάδιζεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ ἂν κοπάδιον μικροτέρων πτηνῶν ἀναπαύετο ἐπὶ τινος ἱεροῦ, ἢ ἐπέτα κατὰ τρόπον ἢ διεύθυνσιν ἰδιαιτέραν, ἀγαθόν τι ἢ κακὸν προσημνύετο. Ὑπῆρχον αἵσια καὶ ἀπαίσια ὀρνίδια. Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Πλίνιος, δύο μεγάλοι ἄνδρες τῆς ἀρχαιότητος, ἐνόμιζον τοὺς γύπας ἀπαισιωτάτους, ἐπειδὴ γενικῶς ἐφαίνοντο πρὸ μεγάλων σφαγῶν. Αἱ γλαῦκες ὡς ἐπιτοπλίστον ἐλογίζοντο ἀπαίσια πτηνὰ, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις προσημνύον ἐπιτυχίαν καὶ νίκην, καθὼς ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς, θεᾶς προστατίδος τῆς μεγάλοπόλεως ἐκείνης. Ἡ περιστέρα ἐνομίζετο αἰσία· ὡσαύτως καὶ ὁ κύκνος, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς ναύτας, ὧν

εὐδίας οἰωνός. Οἱ κόρακες ἐλάμβανον παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος τὴν δύναμιν τοῦ προσημνύειν τὸ μέλλον. Ὅταν ἐφαίνοντο πέριξ στρατεύματος, ἦτο κακὸς οἰωνός· ἂν ἤρχοντο κρώζοντες ἐκ δεξιῶν, ἦτον ἀρκετὰ καλὸς οἰωνός· ἂν δ' ἐξ εὐωνύμων, ἦτο κακίστος· κίσσα βύζουσα ἦτον ἀπαίσιος οἰωνός. Ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἐμβῆκεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ ὁ Κικέρων ἐξέφυγεν ἀπὸ τῶν Ἀντωνίων, προσημνύον τὸν θάνατον αὐτῶν ὁ κρωγμός τῶν κοράκων. Ὁ Πλίνιος βεβαιώνει ὅτι οἱ χεῖριστοι οἰωνοὶ ἐδίδοντο ἀπὸ τὰ πτηνὰ ταῦτα, ὅποτε ἔκαμνον εἰδὸς τι κροτοθύρβου εἰς τοὺς λάρυγγας τῶν, ὡς νὰ ἐπνίγοντο. Οἱ ἀλεκτρυόνες ἐλογίζοντο παρομοίως προφητικοί, ἐξαιρέτως εἰς τὰ τοῦ πολέμου, διότι ἦσαν ἱεροὶ τοῦ Ἀρεως, καὶ συνήθως ἐθυσιάζοντο εἰς αὐτόν, καὶ εἰκονίζοντο μετ' αὐτοῦ. Ἡ κραυγὴ τῶν ἀλεκτρυόνων ἦτον αἰσιος οἰωνός, καὶ προσημνύον τὴν κατὰ τῶν Περσῶν νίκην τοῦ Θεμιστοκλέους· εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὁποίας ἐσύστησεν ἐτήσιον ἑορτὴν, ἥτις ἐτελεῖτο μὲ ἀλεκτρυοναχίας εἰς τὸ θέατρον. Ἄν θήλειαν ὄρνις ἠκούετο κρώζουσα, ἐλογίζετο φοβερώτατος οἰωνός.

Ἀναρίσμητοι ἦσαν αἱ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων δεισιδαιμονίαι. Μέλισσαι, μύρμηκες, καὶ διάφορα ἐρπετὰ καὶ κτῆνη, εἶχον τὴν δύναμιν τοῦ προσημνύειν ἀγαθὴν ἢ κακὴν τύχην. Πρὸ τῆς ἥττης τοῦ Πομπηίου σμῆνος μελισσῶν ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ. Οὗτος ἦτο τρομερὸς οἰωνός. Πλὴν δὲν ἦσαν αἱ μέλισσαι ἀποφράδες εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις. Εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Πλάτωνος, βρέφους ἐτι ἐσπαργανωμένου, ἐκάθισαν μέλισσαι, καὶ προσῆπαν οἱ οἰωνοσκοποὶ ὅτι ἐμελλε νὰ κατασταθῇ περίφημος διὰ τὴν ἡδύτητα τοῦ λόγου καὶ τὴν μαγευτικὴν εὐγλωττίαν του. Τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος προσέδῃλωσε σμῆνος μυρμηκῶν, οἵτινες, κατὰ τινὰ θυσίαν, συνεσωρεύθησαν τριγύρω εἰς τὸν μέγαν δάκτυλον τοῦ ποδὸς του. Οἱ φῦνοι ἐλογίζοντο οἰωνοὶ αἰσίοι. Οἱ ὄφεις παρομοίως ἐκρίνοντο οἰωνιστικοί, ὡς φαίνεται ἀπὸ τῶν δράκοντα τὸν εἰς τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου μνημονευόμενον, ὅστις κατέφαγε νοστιὰν ἐννέα στρουθίων, προσημνύων διὰ τούτου, ὡς διερμηνεύθη, ὅτι ἡ πολιρκία τῆς Τρωάδος ἐμελλε νὰ διαρκέσῃ ἐννέα ὀλόκληρα ἔτη. Ἀτυχίστατον ἐνομίζετο νὰ συναπαντήσῃ τις ἄρκτον. Ὅποτε δὲ λαγῶς ἐφαίνετο εἰς στρατεύμα ἐν καιρῷ πολέμου, ἐσήμαινεν ἥτταν καὶ φυγὴν τὴν κατατραπὴν τοῦ στρατεύματος τοῦ Ξέρξου προμήνυσεν λαγῶς.

Τὰ φαινόμενα τῆς ἀτμοσφαιρᾶς καὶ τῶν πλανητικῶν σωμάτων ἦσαν παρομοίως γόνιμος πηγὴ δεισιδαιμονικῆς ἀπάτης. Κομῆται καὶ ἐκλείψεις προσημνύον μεγάλα δημόσια δυστυχήματα, καθότι γενικῶς ἐπιστεῖτο ὅτι ἦσαν ἰδιαίτερα σημεῖα ὑπὸ τῶν Θεῶν γινόμενα, προσεγγίζουσας ταραχὰς εἰς τὴν ἀνθρωπότητα δηλοποιούντα. Νικίαν, τὸν Ἀθηναῖον στρατηγόν, πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν περικυκλωμένον, ἐπὶ τοσούτον ἐθορύβησεν καὶ ἐξέστησεν ἡ ἐκλείψις τῆς σελήνης, ὥστε διέταξε τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα,

καὶ οὕτω μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ εὐκόλως ὑπέπεσαν εἰς τὴν ῥομφαίαν τῶν πολεμίων. Ἡ ἀστραπή καὶ ἡ βροντὴ ἦσαν αἰσiai ἡ ἀπαίσιαi κατὰ τὸ σημεῖον ὅθεν προήρχοντο. Ἄν ἐβλέποντο ἡ ἠκούοντο ἐκ δεξιῶν, ἐπιστεύετο ὅτι ἦσαν ἀγαθοὶ οἰωνοί· ἂν δ' ἐξ εὐωνύμων, τὸ ἀνάπαλιν. Καὶ ἡ ἀστραπή καὶ ἡ παρακολουθοῦσα βροντὴ ἐνομιζέοντο ὡς ἐκ τοῦ Διὸς προερχόμεναι, καὶ ἦσαν τὰ πλὴν φοβερά τεκμήρια τῆς ἀρεσκείας ἡ δυσαρρεσκείας του. Κοινὴ πίστις ἐπεκράτει, ὅτι ὁ ἐκ τῆς ἀστραπῆς κίνδυνος ἠδύνατο ν' ἀποτραπῇ διὰ τοῦ συμβήματος ἡ σφυρίσματος. Ὅσακις ἤρχίζον βρονταί, οἱ Ἀθηναῖοι ἐσφύριζον. Εἰς τὴν Ῥώμην τόποι κεραυνόπληκτοι ἐτιμῶντο ὡς ἱεροί, καὶ ἦσαν περικεκλεισμένοι καὶ ἐμποδισμένοι ἀπὸ κοινῆς χρήσιν. Ἄνεμος δὲν ἔπνεεν, ὅστις νὰ μὴν ἀποδοῇ εἰς τὸν Ἀἰόλον· μετῴρου δὲν ἐφαίνετο εἰς τοὺς οὐρανοὺς, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ φαντάζωνται ὡς δυστυχίαν ἢ εὐτυχίαν προμηνύον. Ὅποτε δύο μετέωρα ἐφαίνοντο συγχρόνως, ἦσαν λαμπράδες κρατούμεναι ὑπὸ τοῦ Κάστορος καὶ Πολυδεύκου, εἰς τὸν ναυτικὴν δεικνύουσαι τὸν πρὸς τὸν λιμένα δρόμον, καὶ αἰθρίαν προῆλοῦσαι· ἄλλ' ἐὰν καὶ τρίτον μετέωρον συνέβαινε νὰ ἐμφανισθῇ, ἦτον ἡ Ἑλένη μὲ πύρινον βέλος ἀποδιώκουσα τὸν Κάστορα καὶ Πολυδεύκην, καὶ τρικυρία, ναυαγία, καὶ συμφοραὶ προσμηνύοντο. Ὅπου ἡ δεισιδαιμονία τόσον ἔσχευεν, οἱ σεισμοὶ κατὰ φυσικὸν λόγον προμηνύον μεγάλα ἐθνικὰ δεινὰ. Αἱ κινήσεις αὐταὶ τῆς γῆς, ἐξ ἀπλῶν φυσικῶν αἰτίων προερχόμεναι, ἀπεδίδοντο εἰς τὸν Ποσειδῶνα, καὶ πρὸς ἀποτροπὴν τῆς μανίας του τρανοὶ καὶ πληρώστατοι παιᾶνες εἰς αὐτὸν ἐφάλλοντο. Ὅποτε ἡ γῆ διεσχίζετο καὶ ἠνολέγετο ὑπὸ σεισμῶν, οἱ φόβοι τοῦ λαοῦ, τῆς πρώτης ὡς καὶ τῆς ἐσχάτης τάξεως, ὑπερβαίνον πᾶν ὄριον, καὶ τόσον παρωξυσμένην ἐφαντάζοντο τὴν καταχθόνιον θεότητα, ὥστε μόνον αἱ βαρυτιμώταται προσφοραὶ εἰς τὸ χάσμα ῥιπτομεναι ἤραον νὰ ἐξυμώσῃ τὴν ὀργὴν αὐτῆς. Οὕτω, Μίδα, ὁ βασιλεὺς τῆς Φρυγίας, ἐβρίμῃ ποτε πολυτίμους πέτρας, καὶ προσέτι τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱόν, εἰς χάσμα ὑπὸ σεισμοῦ γενόμενον· ὅτε δὲ κόλπος τις ἤνοιξεν ἐκ παρομοίας αἰτίας εἰς τὴν Ῥώμην, ὁ Κούρτιος ἐπήδησεν εἰς αὐτὸν ἐριππος, ὡς ἐκούσιον θῦμα εἰς τὸν Ποσειδῶνα, ὅστις καὶ ὑπετέθη τὰ μέγιστα μὲ τὴν προσφορὰν εὐαρεστηθεὶς, καὶ ὁ κόλπος, πάραυτα συγκλεισθεὶς, κατερρόφησε τὸν ἥρωϊκὸν ἄνδρα. Εἰς τὰς δεισιδαιμονικὰς ταύτας πίστεις καὶ παρατηρήσεις βλέπομεν ἔξαιρέτων δείγματα τῶν μυθίων, εἰς τὰς ὁποίας καὶ οἱ ἐξευγνισμένοι λαοὶ ὑποπίπτουσιν, ὁπότεν τοὺς νόμους τῆς φύσεως ἀγνοοῦσι. Ἔπειτα ἡ συνέχεια.

Ο ΚΑΚΟΣ ὑποιάζει τὸν τυφλόν· ὡς οὗτος δὲν ἀφελείται ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἀλλ' ὁμοίως προσκόπεται, ἀνατρέπει, ἢ συντρίβει, ὅτι ἐγγίζει, ὡς νὰ ἦτο καὶ εἰς νύκτα, παρόμοια καὶ ὁ κακὸς κακὰ μεταχειρίζεται τὰς εὐτυχίας τοῦ κόσμου, ἐπειδὴ στερεῖται τὸ φῶς τῆς ἀρετῆς.—ΚΟΡΑΝΕ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΑΚΩΝ ΚΥΝΗΓΕΣΙΑΣ.

ΙΕΡΑΚΑΡΙΗΣ, ἡ Ἰερακάρης, ὀνομάζεται ὁστις ἀσχολεῖται νὰ ἀγρεύῃ ἱέρακας, γύπας, ἀετοὺς, καὶ ἄλλα παρόμοια σαρκοβόρα ὄρνεα. Ὁ Βελώνιος ἱστορεῖ καὶ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ἀγρεύονται εἰς τὴν Κρήτην, καὶ τὰς δυσκολίας τῆς ἀγρίας, διότι φωλεοῦν, ὅχι εἰς δένδρα, ὡς τὰ λοιπὰ ὄρνεα, ἀλλ' εἰς πέτρας καὶ σχισμὰς βουνῶν ἀπροσίτους, ὡς τὸ παρατήρησε καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις λέγει, “Ὁ δὲ γυψ νεοττεύει μὲν ἐπὶ πέτραις ἀπροσβάτοις· διὸ σπάνιον ἰδεῖν νεοττεῖαν γυψὸς καὶ νεοττοῦς—ἐν ἀποτόμοις δὲ καὶ ὁ ἱέραξ νεοττεύει” καὶ διὰ τοῦτο ἠπατήθη ὁ Ἡρόδοτος, νομίσας, ὅτι οἱ γύπες δὲν ἦσαν ἐγχώριοι τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἤρχοντο ἀπ' ἄλλην χώραν ἄδηλον.

Περὶ δὲ τοῦ ἔθους νὰ κυνηγῶσιν οἱ ἄνθρωποι ἄλλα διάφορα ὀρνίθια μὲ τὴν βοήθειαν καὶ συνέργειαν τῶν ἱεράκων, μανθάνομεν ἀπὸ τὸν αὐτὸν Ἀριστοτέλην, ὅτι παρόμοιον τι ἐγένετο εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πόλεις τῆς Θρακίας· “Θηρεύουσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ ὀρνίθια κοινῇ. Οἱ μὲν γὰρ ἔχοντες ξύλα σφοδρῶς τὸν κάλαμον καὶ τὴν ὕλην, ἵνα ἐκπέτῳνται τὰ ὀρνίθια· οἱ δὲ ἱέρακες ἀνωθεν ὑπερφαινόμενοι καταδιώκουσι· ταῦτα δὲ φοβούμενα κάτω πίπτει πάλιν πρὸς τὴν γῆν· οἱ δ' ἄνθρωποι τύποντες τοῖς ξύλοις λαμβάνουσι, κ.τ.λ.” Τὸ ἔθος τοῦτο δὲν ἦτο χρηστὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ τὸ γινόμενον εἰς τὴν Θρακίαν εἰκόνηεν ἀτελῶς τὴν μέλλουσαν ἐπειτα νὰ τελειωθῇ τὴν τῆς διὰ τῶν ἱεράκων ἀγρίας. Πρῶτον εἰς τὴν Ἰνδοίαν ἐβάνη, ὅπου πιθανόν ἐστι καὶ ἐτελειώθη, ἐπειδὴ παρὰ τοὺς ἱέρακας ἐλάμβαναν καὶ ἄλλα ὄρνεα συγγενῇ ἢ παρόμοια, τὰ ἀνέτρεφαν καὶ τὰ ἐδίδασκαν εἰς ἀγρίαν ὅχι μόνον ὀρνιθίων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ζώων, ὡς ἱστορήσεν ὁ Κτησίας, καὶ ἀπὸ τὸν Κτησίαν λαβὼν ὁ Αἰλιανός. Ἀπὸ τοὺς Ἰνδοὺς λαβόντες οἱ Ἀραβες τὴν τέχνην, τὴν ἐξήσκησαν ἐπιπλέον, καὶ τὴν ἐπαράδωκαν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους, οἱ ὁποῖοι ὁμοίως εἶχαν τὴν γνῶσιν ἀρχήτερα καὶ ἀπὸ τοὺς δορικτῆτορας τῆς Γαλλίας Φράγκους. Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς ἥδη τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἀπέσπασαν τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους οἱ Φράγκοι, καὶ καθεξῆς ὅλον τὸν μεσαιῶνα, φαίνεται μάλιστα ἡ χρῆσις τῆς διὰ τῶν ἱεράκων κυνηγείας, ὅχι ὁμοίως ὡς κοινὸν τοῦ καθενὸς ἐπιτήδευμα, ἀλλὰ μόνον τῶν δορικτητῶν ἰδία τέρψις καὶ παράσημον τῆς εὐγενείας τῶν ἐξαίρετων. Παρὰ τοὺς κοσμικοὺς Τιμαριώτας, εἰς κτήν' ἄλλον δὲν ἐσυγχωρεῖτο νὰ τρέφῃ καὶ νὰ μεταχειρίζεται ἱέρακας εἰς κυνηγείαν πλὴν εἰς τοὺς ἐπισκόπους, ἢ μοναστηρίων ἡγουμένους, τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ὡς τοὺς ἐσυγχωρήθη νὰ καταπλουτίσωσι καὶ τὰ ἐπισκοπεῖα καὶ τὰ μοναστήρια μὲ τὰ κτήματα τῶν δουλωμένων Γάλλων, καὶ νὰ κατασταθῶσιν ἐξ αὐτῶν πολλοὶ αὐτόνομοι ὡς οἱ δορικτῆτορες καὶ τύραννοι τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους. Ἡ τῶς τῶν ἀγρίων Φράγκων πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς εὐνοία εἶχε δύο αἰτίας· νεοκατήχητοι ἀπὸ τούτους εἰς

τὸν Χριστιανισμόν, ἀλλὰ βάρβαροι, καὶ ποτισμένοι ἀκόμη τὰς δεισιδαιμονίας τῆς προγονικῆς θρησκείας, εὐρήκασι εἰς τοὺς νέους τῶν διδασκάλους, ὅχι ἀληθεῖς ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ κίδικας ἐτόιμους νὰ τοὺς ἀπατώσι μὲ νέας ἄλλας δεισιδαιμονίας, καὶ μὲ τὰς καθημερινὰς θραυματουργίας. Ἡ δευτέρα αἰτία ἦτο τὸ πρὸς αὐτοὺς εὐγνωμοσύνη· διότι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ μάλιστα ἐσυνήργησαν προδίδοντες τὴν πατρίδα τῶν, νὰ εὐκολύνωσι τὴν κατάκτησιν τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοὺς Φράγκους.

Ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα πάθη, οὕτω καὶ τὸ πάθος τῆς δι' ἱεράκων κυνηγείας, εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς μάλιστα ἐγένεν ἀληθινὴ μανία, ὡς τὸ μαρτυροῦν πολλοὶ κανόνες ἐκκλησιαστικῶν συνόδων, τῆς ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος, αἱ ὁποῖαι ἐσπούδασαν ματαίως νὰ τὴν καταργήσωσι.

Μεταξὺ τῶν βασιλέων, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Φριδερίκος ὁ δεύτερος, κατὰ τὴν δεκάτην τρίτην ἑκατονταετηρίδα, ἡσχολήθη μὲ τόσον ζῆλον εἰς τὸ κυνηγέειν τοῦτο, ὥστε νὰ συντάξῃ εἰς Λατινικὴν γλῶσσαν καὶ τὸ περιβόητον βιβλίον, ἐπιγραφόμενον περὶ τῆς δι' ὀρνέων κυνηγετικῆς.

Δὲν ἐξέφυγ, ἂν κατὰ μίμησιν τοῦ Φριδερίκου ἐπεθύμησαν καὶ οἱ ἡμέτεροι Γραικορωμαῖοι αὐτοκράτορες νὰ ἔχωσι τοιαῦτα διδασκαλικά τῆς τέχνης βιβλία. Τοῦτο κἀν εἶναι βέβαιον, ὅτι πρώτην φοράν, κατὰ τὴν αὐτὴν δεκάτην τρίτην ἑκατονταετηρίδα, ἐξεδόθη μὲ προταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἀπὸ τὸν ἱατρὸν τοῦ Δημήτριον τὸν Πεπαγωμένον, σύνταγμα ἐπιγραφόμενον Ἰερακοσόφιον, ἢ Ὁρνεοσόφιον.—ΚΟΡΑΝΕ.

ΟΙ ΠΑΡΙΣΙΟΙ, ΑΠΟ ΤΟΥ 1789
ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1815.

6.

ΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΡΙΟΥ.

ΕΜΒΑΙΝΟΜΕΝ τώρα εἰς νέαν φάσιν τῆς Παρισινῆς ἱστορίας· ἐκείνην, δηλαδή, καὶ ἢ μὲν νομοθετικὴ δύναμις ἐνεπιστεύθη εἰς βουλὴν πεντακοσίων καὶ εἰς βουλὴν γερόντων, ἢ δ' ἐκτελεστικὴ εἰς πενταμελὲς διευθυντήριον.

Οἱ διευθύνται ὤφειλον νὰ διαμένωσιν ἐν ἐξουσίᾳ πέντε ἐνιαυτοῦς, εἰς πάλιν κατ' ἔτος τὸν μῆνα Μάϊον· ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων, ἥτις ὅπως οὐν ὁμοίως τὴν κατω βουλὴν τῆς Ἀγγλίας, ἀνόμεζε πεντήκοντα, ἐξ ὧν ἕκαστος ἐπρεπε νὰ ἦναι τοῦλάχιστον τεσσαρακοντούτης· ἀπὸ δὲ τὸν ἀριθμὸν τούτων ἡ βουλὴ τῶν γερόντων ἐκλεγε τοὺς πέντε διευθυντάς, ἐξ ὧν ὁ εἰς ἐνέργειαν γραμματεὺς. Τὰ μέλη τοῦ νομοθετικοῦ συνεδρίου ἐκλέγοντο διὰ τριετίαν, ἐτησίως δ' ἡλλάσσε τὸ τρίτημόριον. Κατὰ συνέπειαν τῶν διατάξεων τούτων στο-

δὴ πάλιν διὰ τὰ πρωτεῖα συνέβαινε τὸ ἕαρ ἐκάστου ἔτους μεταξὺ τῶν ἀντιφερομένων φατριῶν. Τὸ νέον τοῦτο εἶδος τῆς κυβερνήσεως πρῶτον ἐμβήκεν εἰς ἐνέργειαν τὸ φθινόπωρον τοῦ 1795.

Μέχρι δὲ τοῦ Μαΐου 1797 τὰ πράγματα ἔμενον ἡσυχώτερα ἐν Παρισίοις· αἱ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο λαμβραὶ νίκαι τοῦ Βοναπάρτου εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης τόσον ἐκολάκευον τὰ αἰσθήματα τῶν Γάλλων, ὥστε πρὸς καιρὸν κατέσβεσαν τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν. Ἀλλ' ὁ καιρὸς εἶχεν ἤδη φθάσει, ὅποτε ἐν τρίτημόριον τῶν ἀντιπροσώπων ὤφειλαν νὰ παραιτήσωσι τὰς ἐδρας τῶν, καὶ εἰς τῶν διευθυντῶν ν' ἀποσυρθῇ. Συνίστατο δὲ τὸ νέον τρίτημόριον ἀπὸ ἀνδρῶν ἐχθρῶς σχεδὸν ὅλους τοῦ διευθυντηρίου, ὁδηγομένους ὑπὸ τῶν στρατηγῶν Ἰουρδάν καὶ Πιχεργῦ, οἵτινες εἶχον ἀριστεύσειν εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολέμου. Ὁ Βαρθελεμῆς ἐκλέχθη ὡς ὁ νέος διευθυντής, αὐτὸς δὲ καὶ ὁ Καρνὸτ ἦσαν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ἐνῶ ὁ Βάρρας καὶ οἱ λοιποὶ δύο διευθύνται ἤθελον τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Γαλλία ἐνησχολεῖτο. Σφοδρὰ ἀμφισβητήσεις ἠκολούθησαν εἰς τὰ δύο νομοθετικά συνεδρία· εὐρέθη ὅτι οἱ διευθύνται εἶχον σφετερισθῇ μὲγα μέρος τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου· αὕτη δὲ ἦτον ἡ πρώτη φορά, καὶ ἢν τοιαύτη κατηγορία προσήφθη ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως. Κατήντησε τώρα γενικὴ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ν' ἀποβάλλωσι τὸν Βάρραν, Ῥεουβέλ, καὶ Λεπὼν, τοὺς τρεῖς ἐνόχους διευθυντάς· πιθανώτατον δὲ ὅτι ἤθελον καθελεῖν, ἐὰν, καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τοῦ νέου συντάγματος παραβαίνοντες, δὲν εἶχον κρυφίως διατάξειν τοὺς στρατηγούς· Ὡχίον καὶ Ἀυγερὰν νὰ φέρωσι τὰ στρατεύματά των εἰς Παρισίους. Τὴν 4 Σεπτεμβρίου (1797) ὁ μὲν Ἀυγερὸς, μὲ δώδεκα χιλιάδας στρατευμάτων, περιεκύκλωσε τὸ βουλευτήριον, ἐπέθηκε τὴν σφραγίδα του εἰς τὰς θύρας τοῦ οἴκου, ὅπου ἡ γερουσία συνήρχετο, καὶ ἔστησε κανόνια ἀπέναντι αὐτοῦ· ὁ δὲ στρατηγὸς Λεμὸν μ' ἄλλο σῶμα στρατιωτῶν ὑπῆγε νὰ φοβερῇ τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων. Ὅθεν, φυσικῶς τῷ λόγῳ οἱ τρεῖς διευθύνται ἐθριάμβευσαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν των· ὁ Καρνὸτ καὶ ὁ Βαρθελεμῆς, ἀναμφισβητήτως τὰ δύο πλέον εὐσυνείδητα μέλη τοῦ διευθυντηρίου, αἰσχυρῶς τῆς Γαλλίας ἀπεδιώχθησαν· ἀμφοῖν δὲ τῶν ἀντιπροσώπων ἐχθρῶν τοῦ Βάρρα, διὰ προδήλου παραβάσεως τοῦ νέου συντάγματος, ἐκηρύχθησαν ὡς παρανόμως ἐκλεγμένοι, καὶ νομοθετικὸν σῶμα συνηθροίσθη, σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν Βάρραν ὑποκείμενον.

Τὸ 1799 συνέβησαν ἄλλα ὅμοια τῶν προγενομένων, ἐκ τῆς νέας ἀρχαιερείας προκύψαντα. Ὁ Σίειος, ἀνὴρ μερίστην ἔχων ἐπιρροήν, ἐκλέχθη τώρα εἰς τῶν διευθυντῶν, καὶ ἀμφοῖν, βιαίας ἢ δημοκρατικῶς ἀρχὰς πρεσβεύοντες, εἰσῆλθον εἰς τὰ νομοθετικά συνεδρία. Μετ' ἀλίγους μῆνας κατέστη δῆλον, ὅτι ταχέως ἔμελλε νὰ συμβῇ ἄγριος συγκαλονισμὸς διὰ τὰ πρωτεῖα. Περὶ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον ὁ Βοναπάρτης, ἀποτυχὼν ἐν Αἰ-

γίπτω, καὶ νοήσας ὅτι ἡ φιλοδοξία τοῦ ἡδύνατο νὰ θεραπευθῇ ἐν Παρισίοις, ἐπέστρεψεν αἰφνιδίως εἰς τὴν Γαλλίαν. Μετ' εὐφημίας ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ἄπαντες, καὶ ἀμφοτέρω τὰ κόμματα ἤρχισαν εὐθὺς νὰ ζητῶσι τὴν βοήθειάν του. Καὶ αὐτὸς ὅμως εἶχεν ἰδιά του σχέδια, τὰ ὁποῖα ἐντελῶς ἐπίτευγεν εἰς τὸ νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Σιείου, ὅστις ἦτον εὐπειθὴς ὁπαδός του. Τὴν 9ην Νοεμβρίου, 1799, ἡ καθεστὸν τῶν νομοθετικῶν συμβουλίων, διὰ τινῶν εὐλογημάτων ἐπιχειρημάτων τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθησαν οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Βοναπάρτου, μετεφέρθη ἀπὸ τὰς Τουλαιρίας εἰς τὸν Ἀγ. Κλαύδιον, ἐξ ὧν μακρὰν τῶν Παρισίων. Τὴν ἐπαύριον λοιπὸν συνήλθεν ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων εἰς τὸν Ἀγ. Κλαύδιον, ὅπου μετ' ὀλίγον ἐλαβεν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν Λεγάρδην, γραμματέα τοῦ διευθυντηρίου, διαλαμβάνουσαν ὅτι τέσσαρες τῶν διευθυντῶν εἶχον παραιτηθῇ ἀπὸ τῶν ἀξιώματων, καὶ ὅτι ὁ πέμπτος (ὁ Βάρρως) ἦτον ὑπὸ φύλαξιν ἐκ διαταγῆς τοῦ στρατηγοῦ Βοναπάρτου, ὅστις εἶχε διορισθῇ ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν γερόντων ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς των. Ἐνῶ δὲ τὰ μέλη συνσέκροντο, ὁ Βοναπάρτης ἐμβῆκεν εἰς τὴν αἴθουσαν, συνωδυμένος μὲ εἰκοσι περίπου ἀξιωματικούς, καὶ προσχώρησεν εἰς τὴν ἑδραν, ὅπου ὁ ἀδελφὸς τοῦ Λουκιανὸς ἐκάθητο ὡς πρόεδρος. Μεγάλῃ σύγχυσις ἠκολούθησεν· ὁ Βοναπάρτης ἐστιγματίσθη μὲ σκληρὰ ἐπίθετα, ὀνομασθεὶς Κρομυέλλιος, Καῖσαρ, ἄρπαξ· τὰ μέλη ἤρχισαν νὰ τὸν καταδιώκωσι· καὶ εἰς αὐτῶν ἐξήτησε νὰ τὸν μαχαιρώσῃ. Ὁ Λουκιανὸς Βοναπάρτης ἀψήκε τότε τὴν καθέδραν, καὶ ἀπέβριψε τὸ παράσημον, τὸ ὁποῖον ἔφερε ὡς βουλευτής. Ἡ σύγχυσις δὲν ἠλαττώθη· συνοδεία ὠπλισμένων ἀνδρῶν εἰσώρμησε, καὶ ἀφώρπασε τὸν Λουκιανόν. Θωρυβώδης ἀμφισβήτησις ἤρχισεν ἔπειτα, εἰς τὸ διάστημα τῆς ὁποίας ἐπρότάθη ν' ἀποκηρυχθῇ ὁ Βοναπάρτης· ἀλλ' αἰφνης ἐσπιάσθησαν αἱ θύραι τῆς αἰθούσης, ἠκούσθη στρατιωτικὴ μουσικὴ, σῶμα στρατιωτῶν ἐμβῆκεν εἰς τὴν αἴθουσαν, καὶ διεσκόρπισε τὰ μέλη. Τὸ ἐσπέρας ἐκλεκτὸς ἀριθμὸς τῆς βουλῆς τῶν γερόντων συνήλθον αὐτόκλητοι, καὶ ἐφήμισαν ὅτι οἱ ἀξιωματικοί, οἱ μὲ τὰ ἑαυτῶν σῶματα σχηματίζαντες προμαχῶνα περὶ τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἦσαν ἄξιοι τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ κοινοῦ. Πενταμελὴς ἐπιτροπὴ διορίσθη νὰ λάβῃ μέτρα ὑπὲρ τῆς δημοσίου ἀσφαλείας. Εἰς τὰς ἑνδεκα, ἐπαρουσιάσθη ἡ ἐπιτροπὴ, ἐξέθηκε τὰ ῥιζικά ἐλαττώματα τοῦ ὑπάρχοντος συντάγματος, καὶ κατὰ συνέπειαν, ἡ βουλὴ, ἀφοῦ ἐφήμισε τὴν κατάργησιν τοῦ διευθυντηρίου, ἀνέθηκε τὰς ἑνίας τῆς κυβερνήσεως εἰς τὸν Βοναπάρτην, Σίειον, καὶ Ρογῆρον Δούκον, ὑπάτους αὐτοῦς τιτολοφορήσασα.

ΔΥΝΑΣΤΙΚΟΣ ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΥΛΕΙΑΣ, ΥΠΟ ΤΟΝ ΒΟΝΑΠΑΡΤΗΝ.

Οὕτως ἐλαβε τέλος τὸ διευθυντήριον, ἀφοῦ ἔμεινεν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πραγμάτων ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον, 1795, μέχρι τοῦ Νοεμβρίου, 1799. Τὸν Δεκέμβριον, 1799,

νέον σύνταγμα ἐπαρουσιάσθη εἰς τὰς βουλὰς, ὑπεγορευμένον κατὰ τοὺς φιλοδόξους σκοποὺς τοῦ Βοναπάρτου. Καὶ εἰφαινετο μὲν εἰς αὐτὸ δημοτικὴ τις ἀντιπροσωπευσις· ἀλλὰ κατ' ἀλήθειαν πᾶσα πραγματικὴ δύναμις ἐδόθη εἰς τὸν Βοναπάρτην, ὅστις ἐκλέχθη ὑπάτος διὰ δέκα ἔτη.

Ἄρα λαβὼν εἰς χεῖρας τὴν κυβερνήσιν ὁ παράδοξος οὗτος ἀνὴρ, ἤρχισε πολλὰς μεταβολὰς, τὰς μὲν ἐπὶ τὸ κρεῖττον, τὰς δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον. Τὸ σύστημα τῆς διαρπαγῆς καὶ διασκορπίσεως τοῦ δημοσίου ἀργυρίου ἐλάβε τέλος, καὶ οἱ περὶ τῶν μεταναστευσάντων νόμοι ἐβελτιώθησαν. Ὁ Βοναπάρτης ἐβαλεν ἀξίους ἀνδρας εἰς ὅλα τὰ δημόσια ὑπουργήματα, καὶ ἐπροσπάθει, ὅσον ἡδύνατο, νὰ συμβιβάζῃ τὰς διαφόρους φατρίας.

Ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ὁ Βοναπάρτης ποτὲ μὲν ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ βασιλείου κυβερνήσιν, ποτὲ δὲ εἰς τὰ παράδοξα στρατηγικὰ ἐκείνα κατορθώματα, τὰ ὁποῖα τόσον συνέτεινον νὰ κόμωσιν αὐτὸν φιλιεταὸν εἰς τὸ Γαλλικὸν ἔθνος. Τὸν Φεβρουάριον, 1804, ἐτάραξε τοὺς Παρισίους συνωμοσία, σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἀνατροπὴν τῆς ὑπατικῆς κυβερνήσεως. Εἰς τὴν συνωμοσίαν ταύτην ἐνείχετο ὁ Πιχεργῶς καὶ ὁ Μορώς μετ' ἄλλων πολλῶν οὐχὶ τόσον ἐπισήμων· ἀλλ' ἡ θύσις τοῦ Βοναπάρτου περὶ τὸν χρόνον τοῦτον εἶχε τόσον στερεωθῇ, ὥστε οἱ ἀντίπαλοί του διόλου ἐματαιώθησαν.

Πρᾶξις τις τοῦ Βοναπάρτου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔστυρεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἀγανάκτησιν ὧν τῶν ἐναρέτων· τούτεστιν ἡ θανάτωσις τοῦ Δουκὸς Ἀγγίας (d' Enghien), μέλους ἐπισήμου τῆς καθαιρεθείσης βασιλικῆς οἰκογενείας. Ὁ δούξ ἐκρατήθη αἰφνης, εἰς τὸ δουκάτον τῆς Βάδας, ὑπὸ τινῶν ἱππέων τοῦ Βοναπάρτου, οἵτινες εἶχον ἐξεπίτηδες διαπεράσειν τὸν Ῥήνον, ἐβιάσθη εἰς τοὺς Παρισίους, τετρακόσια μίλια μακρὰν, καὶ ἐκρίθη καὶ καταδικάσθη εἰς θάνατον τὴν αὐτὴν ἡμέραν κατ' ἡν ἐφάσατο. Μὲ τὸ φῶς λαμπάδων ὠδηγήθη εἰς τὸ δάσος τῶν Βικενυῶν, πλησίον τῶν Παρισίων, διὰ νὰ τουφεκισθῇ. Ἐγίνε δὲ πρότασις νὰ δέσωσιν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ χειρόμακτρον· ἀλλὰ τὸ ἐμπόδισεν εἰπών, —“Εὐπειθὴς στρατιώτης, ὁ ὁποῖος συχνὰ ἐξετίθη εἰς πῦρ καὶ μάχαιραν, δύναται μὲ ἀνοικτοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀρόβως νὰ ἴδῃ κατὰ πρόσωπον τὸν θάνατον.” Περιέβλεψε τότε τοὺς στρατιώτας, οἵτινες εἶχον ἤδη σταθμίσειν τὰ πυροβόλα των, καὶ εἶπε, “Παλληκάρια, χαμηλώσατε τὰ τουφεκία σας· εἰ δὲ μὴ, θέλετε ἀποτύχειν, ἢ θέλετε μόνον μὲ πληγώσιν.” Ἀπὸ τοὺς πυροβολήσαντας ἑνέα, οἱ ἑπτὰ τὸν ἐκτύπησαν· δύο βολίδες διεπέρασαν τὴν κεφαλὴν του, καὶ πέντε τὸ σῶμά του.—Οὕτως ἐτελεύτησεν ὁ ἀνδρεῖος οὗτος ἀνὴρ.

Ο ΒΟΝΑΠΑΡΤΗΣ ΑΝΑΓΟΡΕΙΤΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ.

Τὸ ἐφεξῆς μέγα συμβάν, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ Παρισινοὶ ἰδιαιτέρως ἐνησχολήθησαν, ἦτον ἡ καθίδρυσις τῆς αὐ-

τοκρατορίας τοῦ Βοναπάρτου. Πρῶτον δὲ δημόσιον εἰς τοῦτο βῆμα ἐλήφθη τὴν 27ην Μαρτίου, ὅποτε ἡ γερουσία ἔδωκε διάγγελμα εἰς τὸν Βοναπάρτην, διαλαμβάνον ὅτι ἤθελεν εἰσθαι εὐχῆς ἄξιον νὰ ἀναγορευθῇ κατὰ κληρονομίαν ὑπάτος τῆς Γαλλίας. Ὁ Βοναπάρτης φυσικὰ ἐπέστρεψε κατάλληλον ἀπάντησιν· τὴν δὲ 1ην Μαΐου ἔγινε πρότασις εἰς τὸ δημαργεῖον νὰ ψηφισθῇ διὰ νόμου αὐτοκράτωρ τῆς Γαλλίας ὁ Βοναπάρτης. Τὴν 18ην ὁ νόμος ἐτέθη, καὶ ἐπιτροπὴ ἐστάλη εἰς τὸν Ἀγ. Κλαύδιον, νὰ συγχαρῇ διὰ τοῦτο τὸν Βοναπάρτην καὶ τὴν σύζυγόν του Ἰωσηφίνην.

Ταχέως ἔγινε πᾶσα χρειώδης ἐτοιμασία, ὥστε νὰ μετατραπῇ ἡ Γαλλία ἀπὸ δημοκρατίαν εἰς αὐτοκρατορίαν· οὕτω δὲ παρέστη εἰς τὴν ἐπιλοιπον Εὐρώπην καὶ τὸ ἐκκλητικὸν ἐκεῖνο θέαμα, —ἔθνος πρῶτον καθαιρέσαν καὶ φονεύσαν τὸν βασιλεῖα του, μετ' ὀλίγα δ' ἔτη ὑποκλιναν εἰς τὸ νὰ καλέσῃ αὐτοκράτορα τὸν ἀριστέστατον στρατηγόν! Τὴν 19ην Νοεμβρίου, 1804, ἐτέθη ὁ Βοναπάρτης αὐτοκράτωρ τῆς Γαλλίας εἰς τὴν πρωτεύουσάν ἐκκλησίαν τῆς Ἡμετέρας Δεσποίνης. Ὁ Πάπας προσεκλήθη ἀπὸ τὴν Ῥώμην νὰ τελέσῃ τὴν ἱεροπραξίαν, καὶ πολλοὶ τῶν μικρῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης ἀπητήθησαν νὰ παρευρεθῶσι.

Μεγάλα κατορθώματα ἔγιναν εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολέμου μέχρι τοῦ 1810, ὅποτε ἡ εἰρήνη διεκηρύχθη. Ὁ Βοναπάρτης ἔδειξεν ὅτι ἠμποροῦσε νὰ θυσιάσῃ τοὺς τρυφερωτέρους δεσμούς εἰς τὴν φιλοδοξίαν του. Ἰωσηφίνην, τὴν αὐτοκρατορίσαν, ἐχώρισεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὥστε νὰ νυμφεθῇ τὴν Ἀρχιδουκίσσαν Μαρίαν Λουΐσαν, θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας. Ὁ γάμος οὗτος ἱερουργήθη ἐν Παρισίοις τὴν 10ην Μαρτίου, 1810.

Ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὸ 1814, ὅποτε οἱ σύμμαχοι, νικῆσαντες πανταχοῦ τὸν Βοναπάρτην, προέβησαν μὲχρι τῆς πόλεως τῶν Παρισίων. Τόσον πληθὺς Γάλλων στρατιωτῶν εἶχε θυσιασθῇ, ὥστε οἱ Παρισινοὶ ἔχασαν ὅπως οὖν τὴν προθυμίαν, καὶ δὲν ἠσθάνοντο πλέον ὑπὲρ τοῦ Βοναπάρτου τὸν ἐνθουσιασμόν ἐκεῖνον, ὅστις τόσους χρόνους εἶχε διακρίνειν αὐτοὺς. Ἐκτὸς τούτου, τὰ στρατεύματα, ὅσα ὁ αὐτοκράτωρ εἶχεν ἀφήσειν εἰς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως, ἦσαν καὶ ὀλίγα τὸν ἀριθμὸν, καὶ κακῶς ὠπλισμένα. Τὴν 30ην Μαρτίου, σφοδραὶ μάχαι συνεκροτήθησαν εἰς διάφορα μέρη πλησίον τῶν Παρισίων· καὶ οἱ Γάλλοι ἔδειξαν μὲν τὴν συνήθη αὐτῶν γενναίότητα, ἀλλ' ἦτον ἀδύνατον ν' ἀντισταθῶσι πλέον εἰς τὴν φερεθείσαν κατ' αὐτῶν ἀπειρον δύναμιν· ὅθεν οἱ σύμμαχοι ἐμβῆκαν εἰς τοὺς Παρισίους.

Μετὰ ταῦτα ἠκολούθησεν ἡ σειρά τῶν διαπραγματεύσεων, κατὰ συνέπειαν τῶν ὁποίων ὁ μὲν Βοναπάρτης ἐστάλη ὡς πολιτικὸς αἰχμάλωτος εἰς τὴν νῆσον Ἐλβαν, ὁ δὲ Λοδοβίκος Δέκατος Ὀγδοὺς, ἀδελφὸς τοῦ Λοδοβίκου Δεκάτου Ἐκτου, εἰσῆλθεν εἰς Παρισίους τὴν 3ην Μαΐου, 1814. Ὁ Λοδοβίκος ἐβιάθη ὑπὸ τῶν συμμάχων ἐπὶ τοῦ θρόνου, τὸν ὁποῖον ἐκληρονόμησε παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του· ἀλλ' ὁ στρατὸς εἶχε δυσαρέσκαι-

αν ὅτι ἀπόλεσε τὸν εὐτυχῆ στρατηγόν, ὁ ὁποῖος τοσάκις εἶχεν ὀδηγήσειν αὐτοὺς εἰς μάχην· ἐσωτερικοὶ δὲ τινες κανονισμοί, τοὺς ὁποίους ἔκαμιν ὁ Λοδοβίκος εἰς τὸ Γαλλικὸν πολίτευμα, δὲν ἦσαν τοῖσιν, ὁποῖοι νὰ συνδιαλλάξωσιν αὐτὸν μετὰ τοῦ Παρισίου λαοῦ. Τὸ αἶσθημα τοῦτο τῆς δυσανεκτικῆς ἐνίσχυσε τὸν Βοναπάρτην, ἀφοῦ διέφυγεν ἀπὸ τὴν Ἐλβαν τὸν μῆνα Φεβρουάριον, 1815, νὰ ἀνακτῇ τὴν προτέραν αὐτοῦ παρὰ τῷ θῆμῳ μεγίστην ὑπόληψιν εἰς βραχυτάτον χρόνον διάστημα. Τὴν 20ην Μαρτίου ἐμβῆκεν εἰς Παρισίους ἐν εἰδῇ Φριξμβου, —ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐφυγον, —καὶ εἰς ὀλίγας ἡμέρας σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἀνετράπησαν τὰ νέα καθεστῶτα. Ἰὰ δὲ συμβάντα μετὰ τὴν εἰς Παρισίους ἐπάνοδον αὐτοῦ, τῶν ὁποίων τέλος ἦτον ἡ ἐν Οὐατερλώ μάχη, ἤθελεν εἰσθαι ἔξω τοῦ παρόντος σκοποῦ μας νὰ ἱστορήσωμεν. Ἀρκεῖ νὰ εἰπωμεν, ὅτι τὴν 22αν Ἰουνίου, ὁ Βοναπάρτης, εἰς προκήρυξιν διευθυνθεῖσαν πρὸς τὸ Γαλλικὸν ἔθνος, παρήτησε τὸ στέμμα, καὶ ἀνηγόρευσε τὸν υἱόν του αὐτοκράτορα, ὑπὸ τὸν τίτλον Ναπολέοντος τοῦ Δευτέρου· ἀλλὰ τοῦτο ποσῶς δὲν ἴσχυσε, καθότι τὴν 7ην Ἰουλίου, ὁ Λοδοβίκος Δέκατος Ὀγδοὺς κατέλαβε πάλιν τὸν θρόνον, καὶ ὁ Βοναπάρτης ἐστάλη εἰς τὴν Ἀγ. Ἐλένην.

Τοιοιούτῳ ετελείωσεν εἰκοσιᾶς ἔτων περίοδος, παράδειγμα μὴ ἔχουσα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν ὡς πρὸς τὴν ἀξιολογότητα τῶν συμβεβηκότων ὅσα τὴν ἐξακατήρυσαν, καὶ τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἐπομένην τάξιν δύνανται νὰ μνημονευθῶσιν.—Ἡ σύγκλησις τῆς γενικῆς συνελεύσεως τὸν Μάιον, 1789.—ἡ τὸν Ἰούνιον προσληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ τρίτου τάγματος ὀνομασία, ἐθνικὴ συνέλευσις.—ἡ καταστροφὴ τῆς Βαστιλλίας, τὸν Ἰούλιον.—ἡ ἀναγκαστικὴ μεταφορὰ τοῦ βασιλέως ἀπὸ τὴν Οὐερσαλίαν εἰς τὰς Τουλαιρίας, τὸν Ὀκτώβριον· καὶ ἡ κατὰ τὸ διάστημα τῶν δύο ἐφεξῆς χρόνων ἐκ διαδοχῆς γινομένη προσέγγισις εἰς δημοκρατικὸν πολίτευμα ἐν τῇ ἐθνικῇ συνελεύσει.—ἡ ματαία τοῦ βασιλέως ἀπόπειρα νὰ φύγῃ ἐκ Παρισίων, τὸν Ἰούνιον, 1791, μὲ τὴν παρακολούθησάν ὑποδοχὴν τοῦ νέου συντάγματος τὸν Σεπτέμβριον.—ὁ διορισμὸς τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, τὸν Ὀκτώβριον.—ἡ προσβολὴ κατὰ τῶν Τουλαιρίων, Αὐγουστον, 1792, καὶ ἡ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον ἐπὶ σπουδαιότερα, συνέπειαι τῆς ὁποίας ἦτον ἡ ἐν τῷ Τέμπλῳ φυλάκισις τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.—ἡ πρώτη σύναξις τοῦ ἐθνικοῦ συμ. βατηρίου (convention), καὶ ἡ σύστασις τῆς δημοκρατίας, Σεπτεμβρίου 21ην.—αἱ θανατώσεις τοῦ βασιλέως, τῆς βασιλίσσης, κλπ., κατὰ τὸ 1793.—ἡ πτώσις τοῦ Ῥοβεσπιέρου, Ἰούλιον, 1794.—ἡ παῦσις τοῦ ἐθνικοῦ συμβατηρίου, καὶ ὁ διορισμὸς τοῦ διευθυντηρίου, Ὀκτώβριον, 1795.—ἡ ἀνάστασις τῆς στρατιωτικῆς δόξης τοῦ Ναπολέοντος, καὶ ὁ διορισμὸς αὐτοῦ εἰς τὸ ὑπατικὸν ἀξίωμα, Νοέμβριον, 1799.—ἡ καθίδρυσις αὐτοῦ ὡς αὐτοκράτορος, Μάιον, 1804.—καὶ ἡ σχεδὸν ἀκατάπαυστος σειρά στρατιωτικῶν κατορθωμάτων δι' ἐν-

δεκα ἔτη μετὰ τὸ συμβῆναι τοῦτο·—ταῦτα πάντα διόλου ἀνέτρεψαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τὰ πολιτικά καὶ κοινωνικά συστήματα τῆς Εὐρώπης.

Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΣΟΦΙΑ.

ΑΡΧΗ σοφίας, φόβος Κυρίου, εἶπεν ὁ σοφώτατος Σολομών· καὶ ὁ Πατριάρχης Ἰωβ εἰς μίαν τῶν εὐγλωττων αὐτοῦ ἀπαντήσεων πρὸς τοὺς τρεῖς φίλους του παρητήρησεν, ὅτι ὁ φόβος τοῦ Κυρίου, οὗτος εἶναι ἡ σοφία, καὶ ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τῶ κακῶν εἶναι ἡ σύνεσις. Κατ' ἐπαναλήψιν εἶχεν ἐρωτήσιν, Ἡ σοφία ποῦ θέλει εὑρεθῆναι; Ἡ ἄβυσσος λέγει, Δὲν εἶναι εἰς ἐμέ· καὶ ἡ θάλασσα λέγει, Δὲν εἶναι με ἐμέ. Ἡ σοφία δὲν ἀγοράζεται με ἀργύριον ἢ χρυσίον. Κρύσταλλος, κοράλλια, καὶ μαργαρίται δὲν ἐξισούνται με αὐτήν. Ἡ τιμὴ τῆς εἶναι ὑπερέτερα τῶν πολυτίμων λίθων, καὶ τοῦ τοπαζίου τῆς Αἰθιοπίας. Ἀλλὰ ποῦ εὐρίσκεται, καὶ τίνι τρόπῳ ἀποκτάται; Ἡ ἀπώλεια καὶ ὁ θάνατος λέγουσιν, Ἡκούσαμεν τὴν φήμην αὐτῆς εἰς τὰ σκοτεινὰ καὶ σιωπηλὰ ἡμῶν κατοικητήρια· ἀλλὰ τίποτε περιπλόν δὲν γνωρίζομεν· οὔτε ποῦ εἶναι, οὔτε τίνι τρόπῳ εὐρίσκεται.

Ὁ σεβαστὸς ὅμως καὶ θεοσεβὴς πατριάρχης Ἰωβ, διδασκόμενος ὑπὸ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ Παντοκράτορος, ἦτις δίδει σύνεσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ τί ἐστὶ σοφία, καὶ ποῦ εὐρίσκεται. Μᾶλλον εἶπε δὲ εἰς μίαν σύντομον, σαφῆ, καὶ ἀξιωματικὴν περίερον, ἦτις εἶναι ἀπλῶς αὕτη·—Ἡ θεοσέβεια ἐστὶ σοφία, τὸ δὲ ἀπέχεσθαι ἀπὸ κακῶν ἐστὶν ἐπιστήμη· ἢ, κατὰ τὴν μετάφρασιν, Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου, οὗτος εἶναι ἡ σοφία, καὶ ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τῶ κακῶν εἶναι ἡ σύνεσις· καὶ τὴν σοφίαν ταύτην πᾶς ἄνθρωπος, οἰασθῆποτε καὶ ἂν ᾖ καταστάσεως, δύναται ν' ἀποκτήσῃ. Ἀλλ' ὁ φόβος τοῦ Κυρίου τί εἶναι; Ὡς ὑπάρχουσι διάφορα εἶδη λύπης, οὕτως ὑπάρχουσι καὶ διάφορα εἶδη φόβου. Ἡ λύπη τοῦ κόσμου, λέγει ὁ Ἀπόστολος, κατεργάζεται θάνατον· ἀλλ' ἡ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται. Ἡ λύπη τοῦ Ἰούδα, ἀφοῦ ἐπρόδωκε τὸν Κύριον τῆς δόξης, ἀπῆλπισεν αὐτὸν καὶ τὸν ἐσπρώξεν εἰς αὐτοχειρίαν· ἡ δὲ τοῦ Πέτρου λύπη ἐβίβασεν αὐτὸν, ὅτε ἠρνήθη τὸν Ἰησοῦν, νὰ ἐξέλθῃ, καὶ νὰ κλαύσῃ πικρῶς. Τοῦ Πέτρου ἡ λύπη ἦτον υἱική· συνέτριψε τὴν καρδίαν του· κατεπύκρυνεν αὐτὸν διότι ἠρνήθη τὸν ἄριστον ἀπὸ τοὺς φίλους· προσήγγισεν αὐτὸν ἔτι μᾶλλον εἰς τὸν Κύριον, ἀντὶ νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ, ὡς ἡ τοῦ Ἰούδα.

Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου εἶναι τριῶν εἰδῶν. Ὑπάρχει δουλικὸς φόβος, φιλικὸς φόβος, καὶ υἱικὸς φόβος τοῦ Κυρίου. Ὁ δουλικὸς φόβος προέρχεται ἀπὸ χαμερπῆ, ἀνάξια περὶ Θεοῦ φρονήματα. Θεωρεῖ αὐτὸν ὡς σκληρὸν δεσπότην. Σερλίζοντα ὅπου δὲν ἔσπειρε, καὶ συνάγοντα ὅπου δὲν διεσκόρπισεν. Οὗτος ἦτον ὁ φόβος τοῦ ὀκνηροῦ δούλου εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Οὐδεμίαν εἶχεν ἀγάπην πρὸς τὸν δεσπότην του, μολον-

ὅτι ἐφοβεῖτο αὐτὸν ὡς αὐστηρὸν, σκληροκαρδίον ἄνθρωπον, ὅστις ἀδίκους ἐκαμνεν ἀπαιτήσεις παρ' ὅλων τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. Τοιοῦτον ὅμως φόβον δὲν ἐννοοῦσε βέβαια οὔτε ὁ Σολομών, οὔτε ὁ Ἰωβ.

Ὁ φίλαυτος φόβος τοῦ Θεοῦ πηγάζει ἀπὸ τρομερὰς ἰδέας περὶ τῆς παντοκράτορος αὐτοῦ δυνάμεως. Ὁ φόβος οὗτος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἐνόχου λέγει πρὸς αὐτὸν ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ παντοδυνάμου ἐκείνου Θεοῦ, ὅστις δι' ἐνὸς λόγου ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὅστις ἐκρέμασε τὸν κόσμον ἐπὶ μηδενός, καὶ ἐξέτεινε τὸν βορέαν ἐπάνω εἰς τὸ κενόν· εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ ἐκείνου, ὅστις ἐπιβλέπει εἰς τὴν γῆν, καὶ αὐτὴ τρέμει, ὅστις ἐγγίζει τὰ ὄρη, καὶ καπνίζουσι, ὅστις ἐπιπλήττει τοὺς στύλους τοῦ οὐρανοῦ, καὶ σαλεύονται, καὶ ὅστις ὀργίζεται κατὰ τῶν πονηρῶν. Ἡ συνειδήσις ἀναγκάζει τὸν ἐνοχον νὰ τρέμῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅστις θανατοῖ ὅποιον θέλει, καὶ ὅποιον θέλει ζωοποιεῖ· καὶ οἶτις γνωρίζει καὶ αἰσθάνεται ὅτι οὐδεὶς ἐμπορεῖ νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας του. Ὁ ἄνθρωπος φρονεῖ μὲν τὸ σῶμα, τίποτε ὅμως περιπλόν δὲν δύναται νὰ πράξῃ· ἀλλ' ὁ Θεὸς δύναται καὶ μετὰ θάνατον νὰ καταδικάσῃ τὴν ψυχὴν εἰς τὸν αἶδη. Ὁ φίλαυτος οὗτος τοῦ Θεοῦ φόβος ἐμπορεῖ τόσον τρόμον νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν πονηρὸν, ὥστε νὰ κάμῃ διὰ τὰ ὁσπᾶ αὐτοῦ νὰ σείωνται. Ἀλλ' εἶναι οὗτος ὁ φόβος τοῦ Κυρίου, ὁ ἀρχὴ σοφίας καλούμενος; Ὁχι, νομίζομεν. Ποῖος λοιπὸν εἶναι αὗτος ὁ φόβος;

Εἶναι ἀναντιρρήτως υἱικός τις φιλόστοργος φόβος τοῦ Θεοῦ ὡς οὐρανοῦ πατρός, τὸν ὅποιον ἀληθῶς ἀγαπῶμεν καὶ δὲ Πατέρα τῶν οἰκτιρῶν καὶ Θεὸν πάσης χάριτος, ὁ ὁποῖος τόσον ἡγάπησε τὸν κόσμον, ὥστε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν ἐπέμψεν ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ ἡμῶν. Τὸ φιλόστοργον τέκνον φοβεῖται τὴν δυσἀρεσίαν πολὺ μᾶλλον παρὰ τὴν ῥάβδον τοῦ πατρὸς του. Ἡ καρδία του πληροῦται ἀπὸ πικρίαν καὶ λύπην διότι ἐπταίσειν εἰς τὸν πατέρα του, τὴν ἐγμύρῃν τοῦ ὁποῦ τιμᾶ πλέον παρὰ τὴν ζωὴν. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος μᾶλλον εἰσποιεῖ ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν τὸ πνεῦμα τῆς νιοθεσίας εἰς τὰς καρδίας τοῦ λαοῦ του, καὶ ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦτο κράζει πρὸς αὐτὸν, Ἀββᾶ, Πάτερ! Ὁ ἀληθὴς φόβος τοῦ Κυρίου εἶναι γέννημα τῆς ἀγάπης. Αὕτη εἶναι ἡ καθαυτὴ οὐσία τῆς ἀληθινῆς θρησκείας, διότι διὰ τὰ γνήσια τέκνα τοῦ Θεοῦ τὸν ἀγαπᾶσι, καὶ ἐπομένως τὸν λατρεύουσι μετὰ σεβασμοῦ καὶ φόβου.

Πᾶς ἀναγνώστης μετέχει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀπὸ τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο ἐκ τῶν εἰδῶν τούτων τοῦ φόβου. Εἰς τὰ πρῶτα δύο δὲν ὑπάρχει οὐδὲ σκιά τῆς καθαρᾶς θεοσεβείας. Οἱ δαίμονες αἰσθάνονται ἡμιόττερα, καὶ τρέμουσιν. Ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοιοῦτου φόβου δύναται μὲν οἱ κακοὶ νὰ χαλινωθῶσιν ἀπὸ κακοεργήματα, ἀλλ' ὁ τοιοῦτος φόβος ποτὲ δὲν ἐπιφέρει τὴν ἰλαρὰν καὶ Χριστιανικὴν εὐπείθειαν.

Ἐμπορεῖ δικαίως νὰ ὀνομάζεται σοφία ἡ μὴ γεννώσα καὶ περιθάλλουσα υἱικὸν, φιλόστοργον, καὶ εὐπειθῆ

φόβον τοῦ Θεοῦ; Μωρία ἠδύνατο εὐλογώτερον νὰ ὀνομασθῇ. Δὲν καταβαίνει ἄνωθεν, ἀλλ' εἶναι γῆινη, σαρκική, διαβολική. Δὲν διδάσκει οὐράνια μαθήματα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Θεωρεῖ αὐτὸν ὡς γηγενῆ μόνον, οὐχὶ δὲ ὡς κληρονόμον τῆς αἰωνιότητος. Ἐκείνη, καὶ ἐκείνη μόνον ἀξίζει νὰ ὀνομάζεται σοφία, ἥτις θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπον ὡς ἀθάνατον, καὶ διδάσκει αὐτὸν ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ φοβῆται καὶ νὰ λατρεύῃ τὸν Θεόν, παρ' οὗ μόνου δύναται νὰ λάβῃ τὸν στέφανον τῆς αἰωνίου μακαριότητος.

ΠΕΡΙ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΛΩΝ.

Ἡ ΠΟΛΙΤΙΚΗ κυριεύει ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰσχωρεῖ παντοῦ, λαμβάνει διὰ φορα σχήματα, καὶ δίδει ὅλην εἰς πᾶσαν συναναστροφὴν ἐξεναντίας δὲ, ἔχει ὅλην ἐπιρροὴν εἰς τὸν κοινὸν βίον τῶν Γερμανῶν. Ἐπειδὴ οὗτοι, ὀρεγόμενοι πρὸ πάντων τὴν ὕλικὴν εὐδαιμονίαν, ἐπιθυμοῦντες δὲ τὴν οἰκιακὴν εἰρήνην, καὶ ζῶντες τρόπον τινὰ διανοητικῶς, ἀποφεύγουσι τὴν τύρβην καὶ τοὺς περισπασμοὺς τῶν κοινῶν πραγμάτων· φοβοῦνται δὲ τοὺς ἀγῶνας τῶν δικαστηρίων καὶ τοῦ βήματος, ὡς ἐμπόδιον τῆς ἡσυχίας των.

Ἀπὸ τὴν ἐμφυτον κλίσιν τῶν Γερμανῶν εἰς τὴν μοναξίαν, τὴν μελέτην, τὴν οἰκιακὴν συμβίωσιν, καὶ τὴν σιωπὴν τοῦ σπουδαστηρίου, καταλαμβάνομεν τὴν προσοχὴν καὶ ψυχρότητα, τὴν ὁποῖαν φέρουσιν εἰς ὅλας αὐτῶν τὰς σχέσεις, καὶ τὴν ἐλλειψιν τῆς εὐληκρινούς ἐκείνης ἀγαλλιάσεως καὶ τῆς εὐθύμου παύσης, αἱ ὁποῖαι καθιστοῦσι τόσον εὐάρεστον τῶν Γάλλων τὴν ἐντευξίν· ἔθεν πολλάκις ἐπιποδοῦσιν εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ ἄνθος τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τὴν κομψότητα τῶν ἡθῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἰδιαίτερων εἰς τοὺς Γάλλους φράσεων· ἀλλὰ στερημένοι τὴν ἀγοραίαν καὶ τὴν τριδικὴν κοινωνικότητα, ἔχουσιν ὅμως τὴν ἀληθινὴν εὐγένειαν τῆς καρδίας· ἐπειδὴ οἱ Γερμανοὶ διακρίνονται μετὰ τῶν ὅλων τῶν ἄλλων ἔθνων κατὰ τὴν ἀπλότητα, τὴν ἀγαθωσύνην, καὶ τὴν εὐκρίνειαν.

Αἱ Γερμανίδες δὲν ἔχουσι τὴν ζωηρὰν ἀγχίνον καὶ τὴν λαμπρὰν φαντασίαν, διὰ τῆς ὁποίας αἱ Γαλλίδες φαίνονται τόσον θελκτικαί· λείπει δὲ ὁμοίως εἰς αὐτάς καὶ ἡ ἐτοιμολογία, καὶ τὸ ἡδυμνηστὴ ἐκείνη ὀξύδερκα, ἥτις βλέπει τὰ ἀποκρυφώτατα μυστήρια τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, καὶ δίδει σχῆμα τι ἰδιόρρυθμον καὶ ἀπαλὸν εἰς τὴν συνηθεστάτην ἰδέαν. Ἀλλὰ διαπρέπουσι κατ' ἀρετὰς, διὰ τῶν ὁποίων γίνονται ἐράσμιαι καὶ ἀξιοπύθεται εἰς ὅλους, ὅσοι εὐτύχησαν νὰ ἀποκτήσωσι τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην των, δηλ. κατὰ τὴν ἀφέλειαν τῆς καρδίας καὶ τὴν ἀθωότητα τῶν αἰσθημάτων, πηγάζουσαν ἀπὸ ἐμφυτον ἀγαθότητα καὶ εὐνοίαν πρὸς τοὺς ξένους· ὑπάρχει δὲ καὶ ὁ χαρακτήρ αὐτῶν ὁμαλότερος, καὶ ἡ ἀμεσος συνομιλία των ἡδονικώτερα, ἂν καὶ εἰς τὸν κόσμον δὲν ἔχῃ ἐπίδειξιν καὶ θέλγητρα.

Τὸ ἐπικρατέστατον τῶν πλεονεκτημάτων εἰς τὴν Γαλλίαν εἶναι ἡ ἀγχίνον· ἀλλ' οἱ Γερμανοὶ ἔχουσι γενναιοτέραν ψυχὴν καὶ πλειοτέραν φαντασίαν. Οἱ Γάλλοι πάλιν ὡς ὁρεῖς καὶ εὐαίσθητοι διαλογίζονται μὲν ταχέως, ἀλλ' ἐπιπολαίως, ἐνδὲ οἱ Γερμανοὶ, ὡς σκεπτικώτεροι, ἐμβριθέστεροι, καὶ εὐσυνειδητότεροι, διανοοῦνται καὶ κρίνουσι βραδέως μὲν, ἀλλ' ἀσφαλῶς· ἐκ τούτου δὲ γεννᾶται ἡ παροιμιώδης ἐκείνη καὶ κοινῶς χλευαζομένη βραδύτης τοῦ Γερμανικοῦ χαρακτήρος, ἥτις ὅμως μαρτυρεῖ κυρίως τὴν φρόνησιν καὶ τὸ ὀρθὸν λογικὸν τοῦ ἔθνους.

Οἱ Γερμανοὶ τιμᾶσι πολὺ τὴν ἡθικὴν, ἥτις φαίνεται μετὰ τῶν αὐτῶν καθαρά, μεγαλοπρεπῆς, καὶ αὐστηρᾶ, καὶ ὡς ἀπαιτεῖ τῶν οὗτοι ὁ Χριστιανισμός.

Ἄν μονολεξεί ἤθελον νὰ εἰκονίσω τοὺς Γερμανοὺς, ἔλεγον ὅτι ὑπάρχουσι μεγαλόψυχοι· ἡ δὲ ἀρετὴ αὕτη δὲν γεννᾶται ἀπὸ τοὺς διαφόρους συνδυασμοὺς τοῦ πνεύματος, οὔτε ἀπὸ τὴν εὐαίσθησιν, ἀλλ' ἀπὸ τὰ βᾶθη τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁθεν διὰ τὰ ψυχολογικὰ αὐτῶν φρονήματα οἱ Γερμανοὶ ἐσεβάσθησαν πάντοτε τὰ ὑψηλὰ δόγματα τοῦ αὐλοῦ καὶ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ὡς ἀκρογωνιαίον λίθον τοῦ θρησκευτικοῦ οἰκοδομήματος.

Ἡ δὲ εὐκρίνειαν καὶ ἀπλότης χύνουσιν ἀνέκφραστον τινα χάριν εἰς τὰς οἰκίας τοῦ Γερμανοῦ σχέσεις καὶ τὰς ἐθνικὰς ἐορτάς, ἀγνώριστον εἰς ἄλλους τόπους· ἀρκεῖ τῶν οὗτοι νὰ ζήσῃ τις ἐν μέσῳ αὐτῶν ὀλίγον χρόνον διὰ νὰ αἰσθανθῇ τὰ θέλγητρα καὶ τὴν σεβασμιότητα τοῦ λαοῦ τούτου· πρέπει δὲ μάλιστα νὰ τὸν ἴδῃ τις εἰς τὴν ἐορτὴν τῶν Χριστουγέννων, ἥτις πανηγυρίζεται τόσον λαμπρῶς καὶ ὅλην τὴν Γερμανίαν· ἐπειδὴ παλαιὰ καὶ καλὴ βία, νύκτες καὶ γέροντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὁμοίως φαιδρύνονται· τότε δὲ εἰς πᾶσαν ὁμήγυριν οἰκογενείας εὐρίσκει ὁ ξένος τὴν ἡθικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἀλήθειαν, ἥτις χαρακτηρίζει τοὺς κατοίκους, παρθενικὴν ὠραιότητα, καὶ ἐξάισιον ἀφέλειαν· ἔθεν ἐκστατικὸς βλέπων τόσον γενικὴν ἀγαλλίαν καὶ ἀπολαύσεις τόσον καθαρὰς, καὶ ἡθικὴν πατριαρχικὴν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μεταδιδόμενα.

Βίς τὴν Γερμανίαν γεννᾶται ὁ ἄνθρωπος μουσικός, εἰς δὲ τὴν Γαλλίαν γίνονται· εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ ἄσμα ψυχὰ γαυγῇ τὸν σπουδαστὴν εἰς τὰς νυκτερινὰς μελέτας του, ἀνακουφίζει τὸν ἐργάτην ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, τέρπει τὰ παιδία, θέλει τοὺς νέους, καὶ παρηγορεῖ τοὺς γέροντας. Εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν τὰ δημοτικὰ ἄσματα διαφέρουσι παρὰ τὰ τῶν βορείων λαῶν· ἐπειδὴ ἐμπνεύουσι πλειοτέραν εὐθυμίαν διευδυνόμενα εἰς τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἔχουσιν ἡθικὴν ὀλιγωτέρον ὑψηλὴν. Ἀλλὰ τὰ ἀπλὰ ταῦτα ἄσματα γεννῶσιν ἐνίοτε ὑψηλὰς ἐννοίας· ἔθεν ἡ ἰδέα τοῦ Χριστιανικοῦ ἔρωτος καὶ τῆς αἰωνιότητος ἐκφράζεται μετὰ τὰς ἡρωικὰς φωνὰς ἀνθρώπων, ἀγροίκων μὲν καὶ ἀμαθῶν, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ ψυχὴ κρύπτει πολὺ τιμὸν θησαυρὸν αἰσθημάτων.—ΑΝΘΩΛ. ΚΟΙΝΩΦΕΛΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΜΑΙΟΥΣ ΤΙΣ ΚΑΙ Ο ΘΕΡΑΠΩΝ ΑΥΤΟΥ.

ΚΑΙ ΕΙΣ Τὸν πεφωτισμένον τούτον αἰῶνα ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἐπαγγελλόμενοι ὅτι πιστεύουν εἰς τὴν δύναμιν τῆς μαγικῆς· τούτο δὲ εἶναι ἰσχυρὸν δειγμα τοῦ πόσον οἱ ἄμαθεῖς προκρίνουσι τὰ τεράστια ἀπὸ τὰς ἀληθεῖς ἀρχὰς τῆς φιλοσοφίας. Ὅλοι σχεδὸν, οἱ τὴν σήμερον προσποιούμενοι ὅτι προβλέπουσι τὸ μέλλον διὰ τῆς μαντικῆς ἢ τῆς μαγικῆς, ἐκουσίως καὶ ἐν γνώσει ἀπατῶσι τοὺς εὐκολοπίστους χάριν αἰσχροῦ κέρδους, καὶ προσπαθοῦν νὰ φέρωσιν ἄλλους εἰς πίστιν, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἶναι πολὺ πανουργότεροι παρὰ νὰ δεχθῶσιν. Οἱ δὲ μερικοὶ ἀστρολόγοι, οἵτινες δὲν μετέρχονται διὰ κέρδος τὴν τέχνην, εἶναι ἡ μωροί, ἡ ἄνθρωποι τόσοι εὐαίσθητοι καὶ ἀσθενῆς ἔχοντες πνεύματα, ὥστε νὰ ἐκλαμβάνουσιν ὡς πραγματικὰς ἀληθείας τὰ γεννήματα τῆς σαλευμένης φαντασίας των· τούτου δὲ πρὸ μικροῦ ἐγνωρίσαμεν παράδειγμα εἰς ὑποκείμενον, ὃχι μόνον σῶφρον ὡς πρὸς ἄλλας ὑποθέσεις, ἀλλὰ καὶ τῶντι σεβάσιμον.

Προσηλωμένος εἰς τὸ νὰ ἀναστήσῃ πνεῦμα, ἐπρομηθεύθῃ βότανα καὶ φάρμακα τινὰ χρήσιμα διὰ τὰς μαγείας, καὶ ἐκλείσθῃ μόνος εἰς δωμάτιον κατὰ τὸ βῆθος τῆς νυκτός. Ἐκεῖ δ' ἤρχισε νὰ καίῃ βοτάνας καπνιστικάς, καὶ νὰ κάμνῃ μυστηριώδη σχήματα συμφώνως μετὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ περὶ μαγικῆς βιβλίου, ἐωσὺ ἡ φαντασία τοῦ ἐξήφθῃ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε εὐκόλως μετεμόρφωνεν ἄλλα εἰς ἄλλα, τοῦ ἀρωματικοῦ καπνοῦ ἀναμφιβόλως τὰ μέγιστα εἰς τούτο συνείνουντος. Ὁ δούλος αὐτοῦ, γνωρίζων ὅτι ὁ κύριός του ἐσπούδαζε τὴν μαγικὴν, καὶ μεγάλας θεωρῶν ἐτοιμασίας διὰ μυστικὴν τινα πρᾶξιν, φυσικὰ ἐβίβηκεν εἰς περιέργειαν, καὶ ἀντὶ νὰ πλαγίῃσῃ ἔμεινε κεκρυμμένος εἰς τὸ δωμάτιον· ὅτε δὲ τὰ φῶτα ἐσβέσθησαν, καὶ τῶν καιομένων φαρμάκων αἱ χρωματισμέναι φλόγες ἔδωκαν ἄλλην ὄψιν εἰς τὸ δωμάτιον καὶ εἰς τὸ πρόσωπον μάλιστα τοῦ κυρίου του, τόσοι ὁ ἄθλιος ἐκυριεύθη ἀπὸ φόβου, καὶ τόσοι ἐπληρώθησαν εἰς αὐτὸν οἱ αἰμαὶ τῶν φαρμάκων, ὥστε καὶ ἦν στιγμὴν ὁ κύριός του περιέμενε νὰ ἴδῃ τὸ φάντασμα, αὐτὸς, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ κρατηθῇ εἰς τὸν ἀπόκρυφον τόπον, ἀνέστη βραδέως, καὶ λησμονήσας ὅτι εὐρίσκειτο ὑπὸ τράπεζαν, ἀνέτρεψεν αὐτήν.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς συγχύσεως ταύτης, πεσὼν εἰς κάτοπτρον ὁ ὀφθαλμός του ἴδε τὴν ἀντανάκλασιν τοῦ ἰδίου τοῦ προσώπου, εἰς ὃ τοιαύτην νεκρικὴν ὄψιν εἶχον δώσειν τὰ καιόμενα ἄλλα, ὥστε φυσικὰ ἐξέλαβε τὴν ἰδίαν του μορφήν ὡς ὑπερανθρωπίνου τινὸς ὄντος· τόσοι δὲ ἰσχυρῶς ἐτάραξε τὴν φαντασίαν του, ὥστε πηδήσας αἰφνης ἐπὶ μεγάλου τινὸς κυβάλου, piano-forte, συνέτριψεν αὐτὸ μετὰ τρομεροῦ κρότου. Τούτο μόνον ἐπηύξησε τοὺς φόβους καὶ τοῦ κυρίου καὶ τοῦ θεράποντος. Ὁ κύριος, πιστεύων ὅτι εἶχεν ἀναστήσει πνεῦμα τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ κατευνάσῃ, ἐξῆλθε τοῦ δωματίου ὁ δ' ἔντρομος δούλος, ἀφελήθεῖς ἀπὸ τὴν εὐκαι-

ρίαν, διέφυγεν εἰς τὸν κράββατον, ὅπου ἡ τεταραγμένη φαντασία του παρέστησεν εἰς αὐτὸν τόσοι τρομερὰς ἰδέας, ὥστε ὑπέπεσεν εἰς πυρετὸν καὶ μανίαν, καὶ οὕτως ἔχων παρήτησε τὸν κύριόν του, σταθερὰ πεπεισμένος εἰς τὴν δύναμιν τῆς μαγικῆς. Ὁ δὲ κύριος αὐτοῦ μέχρι τῆς σήμερον φαίνεται πληροφορημένος ὅτι ἀνέστησε πνεῦμα, καὶ πάντοτε ἀποδίδει τὴν συντριβὴν τοῦ κυμβάλου καὶ τὴν ἀνατροπὴν οὐρεχθαλκίων τινῶν σχημάτων εἰς τὴν ἄγνοίαν ἢ ἀδυναμίαν τοῦ νὰ καθεσυχάσῃ τὸ τεταραγμένον πνεῦμα.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ.

ΑΜΑ φθάσαντες εἰς ἡλικίαν νὰ σκέπτεσθε, παρτηρήσατε βέβαια, ὡς νέοι, ὅτι αἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων εἶναι καλὰ καὶ κακά· ἴδετε δὲ καὶ ὅτι ἄνθρωποι γεννημένοι μετὰ τὰ αὐτὰ τῆς τύχης πλεονεκτήματα δὲν εἶναι πάντοτε ὁμοίως εὐτυχεῖς εἰς τὸ στάδιον τοῦ βίου· τοῦτου· ἐπειδὴ ἐνῶ τινὲς ἐξ αὐτῶν, διὰ σταθερὰς καὶ φρονίμου διαγωγῆς ἀποκτώντες δόξαν καὶ τιμὴν εἰς τὸν κόσμον, ζῶσιν εὐήμεροι, ἄλλοι τῆς αὐτῆς τάξεως περιπίπτοντες εἰς διάφορα ἐλαττώματα δὲν ὠφελοῦνται πλέον ἀπὸ τὰ προτερήματα τοῦ γένους των, περιπλέκονται εἰς πολλὰς συμφορὰς ἐκουσίως, καὶ καταντῶσι νὰ γίνωνται ἐλεεινοὶ πρὸς τοὺς φίλους των, βάρος δὲ μέγιστον εἰς ὅλην τὴν κοινωνίαν.

Ἐνωρὶς λοιπὸν πρέπει νὰ μάθετε, ὅτι ἡ κυρία εὐδαιμονία σας ἡ δυστυχία δὲν κρέμαται ἀπὸ ἐξωτερικὰς καὶ αὐτομάτους περιστάσεις, ἀλλ' ἀπ' αὐτὰς ἀμέσως τὰς πράξεις σας. Καὶ τί συμφέρει πλεοντερον παρὰ τὸ νὰ ἀκολουθήσετε γενικοὺς τινὰς κανόνας; Ἄν, ἀντὶ νὰ μελετήσετε καλῶς καὶ βαθείως τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, δοθῇτε εἰς τὴν ὀκνηρίαν καὶ τὰς ἀπολαύσεις, ἂν δὲν ἀκούετε ἄλλον σύμβουλον παρὰ τὰς ἀλόγους ὁρέξεις, ἂν ἀφεθῇτε, τρόπον τινά, νὰ κυμαίνεσθε ἀμέριμνοι καὶ ἀφρόντιδες εἰς τὴν θάλασσαν τῆς ζωῆς, καὶ νὰ ἀκολουθῇτε τὸ πνεῦμα μόνον τῆς καινοτομίας, τί νομίζετε ὅτι θέλετε κερδήσειν ἀπὸ τοιαύτας ἀρχάς; Ἐνῶ πολλοὶ γνωρίμοί σας ὑποφέρουσι τὰ δεινὰ ἀποτελέσματα τοιαύτης ἀπερισκεψίας, διατὶ ἄραγε δὲν θέλετε καὶ σῆς περιπέσειν εἰς αὐτά; Θέλετε ἐπιτύχειν χωρὶς τὴν προσοχὴν, αἱ ὁποῖαι ζητοῦνται εἰς ἄλλους; Ἡ εὐτυχία θέλει ἐλθεῖν αὐτόματος εἰς σᾶς, ἐνῶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους εἶναι καρπὸς μακρὰς ἐπιμελείας καὶ ἀπόκτημα πολλῶν κόπων;

Μὴ ἀπατᾶσθε, νέοι! μετὰ τὰς ματαίας αὐτάς καὶ ὀνειρώδεις ἐλπίδας. Ὅποιάποτε καὶ ἂν ἔτυχεν ἡ τάξις, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκετε, ἡ Θεία Πρόνοια δὲν θέλει ἀνατρέφειν τοὺς γενικοὺς νόμους τῆς φύσεως· ὁ δημιουργὸς σᾶς διέταξε νὰ σταθμίσετε τὰ βήματά σας· εἶπεν ὅτι μόνον οἱ ζητοῦντες τὴν σοφίαν τὴν εὐρίσκουσιν· προεμήνυσεν ὅτι ὅστις ἀποβάλλει τὴν παιδείαν ἐξολοθρεύει τὴν ἰδίαν ψυχὴν του.

Ἀκούοντες αὐτὰς τὰς νοουθεσίας, καὶ συγκρινόντες τὴν ζωηρότητα τῆς νεότητος μετὰ ἐμβριθεῖς στοχασμοὺς, θέλετε ἀσφαλίσαι τὴν χαρὰν εἰς ὅλον τὸν βίον· ἐξ ἐναντίας δὲ, διαμένοντες ὀκνηροὶ καὶ φιλήδονοι, προετοιμάζετε θλιβερὸν μέλλον.

Ἔστε βέβαιοι ὅτι, ὅποιανδήποτε καὶ ἂν ἐπαγγέλσεσθε ἐπιστήμην ἢ τέχνην, ἔχετε ὁμοίως χρειὰν ἐναρέτων ἔξεων. Ὅσον καὶ ἂν ὑπάρχῃ κακὸς ὁ κόσμος, πάντοτε ὅμως σέβεται τὴν ἀρετὴν· καὶ ἡ πεῖρα ἤδη πολλάκις ἀπέδειξεν ὅτι σύνεσις καὶ ὁμολογουμένη ἀξία συνετέλεσαν πάντοτε πλεοντερον εἰς τὴν εὐτυχίαν παρὰ τὰ λαμπρότερα προτερήματα χωρὶς τιμὴν καὶ χρηστοθήθειαν. Ὅθεν, εἴτε εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας, εἴτε εἰς τὰς ἰδιαιτέρας ὑποθέσεις, εἴτε εἰς τὰ δημόσια πράγματα ἀφιερωνήτε, ἡ ἀρετὴ ἔχει χώραν καὶ τιμὴν ὁμοίως παντοῦ.

Ἀδύνατα εἶναι τὰ θέλητρα τῆς εὐμορφίας, ἂν αἱ ἡθικαὶ χάριτες δὲν ὑπάρχουσιν· ὀλίγον δὲ διαρκεῖ καὶ τῆς ἀγγυνοῖας ὁ θρίαμβος, ὅταν ὑποτεθῇ ὅτι χρησιμεύει εἰς κακόν.

Μὴ λοιπὸν ἀφίνατε τὸν ἄριον τούτον καιρὸν τῆς νεότητος χωρὶς βελτιώσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι τόσοι οὐσιώδεις εἰς τὸ ἔξῃ. Ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι ὁ σπορητὸς τῆς ζωῆς, καὶ καθὼς σπείρετε, θέλετε θερίσειν. Σεῖς θέλετε μορφώσαι τὸν χαρακτήρα σας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Θείας Προνοίας, καὶ εἰς τὰς χεῖράς σας εὐρίσκειται ἐμπιστευμένη ἡ μέλλουσα τύχη σας ὅλη. Ἡ φύσις σας εἶναι εἰσέτι ἐλαστικὴ καὶ τρυφερά, ἔξετε δὲν ἐρρίψωσαν εἰς τὴν ψυχὴν σας, ὁ δὲ κόσμος δὲν ἔλαβεν ἀφορμὴν μέχρι τοῦδε νὰ καταφρονήσῃ τὰς κλίσεις σας· ἔχετε τὰς δυνάμεις ἐλευθέρας, εἰσθε δυνατότεροι παρ' ὅσον εἰς κάμμιν ἄλλην περίοδον τῆς ζωῆς. Ἡ διεύθυνσις, τὴν ὁποίαν ὠσσετε εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ πάθη σας, θέλει πιθανῶς διαμείνειν εἰς τὸ ἔξῃ ἢ αὐτῇ, καὶ κατ' αὐτὴν θέλετε περιπατήσιν πάντοτε. Θεωρήσατε λοιπὸν τὴν νεότητά ὡς πολυτιμωτάτην καὶ κρίσιμον διὰ τὴν εὐτυχίαν σας.

Καθὼς δὲ ἐπὶ τῆς διαδοχῆς τῶν τεσσάρων καιρῶν τοῦ ἔτους, καθεὶς ἔχει ἐπιρροὴν εἰς τὰ προϊόντα τοῦ ἀκολουθοῦ, ὁμοίως εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, πᾶσα περίοδος τῆς ἡλικίας καλῶς ἢ κακῶς οἰκονομημένη ἐνεργεῖ εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς ἐπομένης· ἡ ἐνάρετος νεότης γεννᾷ βαθυμυθὸν τελείαν καὶ ἀνθηρὰν ἀνδρικὴν ἡλικίαν, ἡ δὲ ἀνδρική αὕτη ἡλικία φέρει εἰς ἡσυχον καὶ σεβάσιμον γῆρας. Ἀλλ' ὅταν ἀναστρέφονται οἱ αἰῶνες θεσμοὶ τῆς φύσεως, ἡ ἀταξία ἐισχωρεῖ εἰς τὸν ἡθικόν, καθὼς καὶ εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον· ἂν δηλ. τὸ ἔαρ δὲν ἀνθήσῃ, δὲν θέλομεν ἰδεῖν κάμμιν χάριν τὸ θέρος, καὶ καίνα καρπὸν τὸ φθινόπωρον.

Ὅμοιως, ἂν ἡ νεότης διασκεδασθῇ ματαίως, ἡ ἀνδρική ἡλικία θέλει εἰσθαι ἀξιοκαταφρόνητος, τὸ δὲ γῆρας πολυδύνον καὶ ἄθλιον.—ΑΝΘΩΛ. ΚΟΙΝΩΦΕΛΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

Ο ΤΟΡΚΟΥΑΤΟΣ ΤΑΣΣΟΣ.

Τὴν 11ην Μαρτίου, 1644, ἐγεννήθη ἐν Σορρέντῳ πλησίον τῆς Νεαπόλεως ὁ Τορκουάτος Τάσσος, περικλής διὰ τὸ μέγα ποίημα, ἡ Ἑλευθερωμένη Ἱερουσαλήμ, Gerusalemme Liberata. Πατὴρ αὐτοῦ ἦτον ὁ Βερνάρδος Τάσσος, σοφὸς καὶ ποιητὴς, ἱκανὴν ἀπολαμβάνων παρὰ τῶν συγχρόνων ὑπόληψιν. Ὁ βίος τοῦ Τάσσου ἀπ' ἀρχῆς σχεδὸν ἦτον ὡσεὶ τεταραγμένη μυθιστορία. Τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν διέκρινε παράδοξος νοσητικὴ πρῶιμότης· ἀλλὰ δὲν ἦτον εἰμὴ ἀπλὸς ἀκόμη παῖς, ὅτε πολιτικαὶ περιστάσεις ἠνάγκασαν τὸν πατέρα του ν' ἀπέλθῃ ἐκ τῆς Νεαπόλεως, καὶ διαχωρισθεῖς ἀπὸ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ νὰ κατοικήσῃ ἐν Ῥώμῃ. Ἐνταῦθα ἠκολούθησε τὸν πατέρα ὁ Τορκουάτος εἰς τὸ ἐνδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἀποχαιρετήσας τὸν τόπον τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα του, μεθ' ἧς σχεδὸν μόνος εἶχε συζῆσειν ὥς τότε. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐξέφρασε τὰ αἰσθήματά του ὁ νέος ποιητὴς διὰ τινῶν ὠραίων καὶ τρυφερωτάτων στίχων, ὡς νὰ προέβλεπεν ὅτι οὐδέποτε πλέον ἐμελλε νὰ ἴδῃ αὐτήν, μετὰ δεκαοκτὼ μῆνας ἀποθανοῦσαν ἀπὸ τὴν ἀπεχωρίσθῃ. Μόνη δὲ στενὴ συγγενὴς τοῦ ἀπέμεινε τότε μία ἀδελφὴ, ἀφ' ἧς παρομοίως ἦτον ἀποκεχωρισμένος, καθότι τὰ ὑποκείμενα, μεθ' ὧν ἡ ὀρφανὴ διέτριβεν εἰς τὴν Νεάπολιν, ἐμπόδιζον αὐτὴν τοῦ νὰ ὑπάγῃ νὰ συμμεθῇ, ὡς ἐπεθύμει, τῆς ἐξορίας τοῦ πατρὸς καὶ ἀδελφοῦ τῆς. Ἀλλ' ἀπὸ οἱ δύο οὗτοι εἶχον συνδιατρίψειν δύο ἐνιαυτοὺς εἰς Ῥώμην, συνέβησαν περιστατικά, τὰ ὁποῖα καὶ πάλιν τοὺς διεχώρισαν. Ὁ Βερνάρδος ἠναγκάσθη χάριν ἀσφαλείας ν' ἀποσυρθῇ αὐτῆς τῆς πόλεως, καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Οὐρβίνον, στεῖλας συγχρόνως τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὴν Βέργαμον, κατὰ τὸ βόρειον τῆς Ἱταλίας. Ἡ εὐμενὴς ὅμως ὑποδοχὴ, τὴν ὁποίαν ὁ πατὴρ ἔλαβεν εἰς τὴν αὐλήν τοῦ Δουκὸς Οὐρβίνου, παρεκίνησεν αὐτὸν μετ' ὀλίγων μῆνας νὰ προσκαλέσῃ τὸν Τορκουάτον, ὁ ὁποῖος φθάσας τόσοι εὐηρέστησε τὸν Δοῦκα μετὰ τὰς χάριτας αὐτοῦ καὶ τὰ προτερήματα, ὥστε διωρίσθῃ συσπουδαστὴς τοῦ υἱοῦ του. Ἐμείναν δὲ δύο χρόνους εἰς τὴν αὐλήν τοῦ Οὐρβίνου μέχρι τοῦ 1559, καθ' ἣν ἐσπῆχεν ἡ τοῦ Βερνάρδου εὐμετάβλητος τύχη ἐσυρεν αὐτὸν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Βενετίαν. Ἡ ἀστάτος ὅμως αὐτῇ ζωῇ ποτὲ δὲν εἶχε διακόψειν τὰς νεανικὰς μελέτας τοῦ Τάσσου· ἀπὸ δὲ χρόνον τινὰ διέτριψεν εἰς τὴν Βενετίαν, ὁ πατὴρ του ἐπαμψεν αὐτὸν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Παδοίας, μετὰ σκοπὸν νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ τὸ νομικὸν ἐπάγγελμα. Ἀλλὰ πᾶσαν τοιαύτην ἰδέαν ἀπέβαλε μετ' ὀλίγον ὁ νέος ποιητὴς. Ἀντὶ νὰ σπουδάζῃ τὸν Ἰουστινιανόν, ἐδαπάνη τὸν καιρὸν αὐτοῦ συγγράφων στίχους· καὶ κατὰ συνέπειαν, πρὶν τελειώσῃ τὸ δέκατον ὄγδον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐξέδωκε τὸ ποίημα αὐτοῦ, ὁ Ῥινάδος. Λεπτομερῶς δὲν ἐμποροῦμεν ἐδῶ νὰ ἐξιστορήσωμεν τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἀστάτου

καὶ πολὺ παλαιὰς ζωῆς του. Καίτοι εὐρισκόμενος ἐν τῇ μέτρῃ σχεδὸν ἀκαταπαύστων περισπασμῶν παντός εἶδους, εἶχε μ' ὅλον τοῦτο μερίστην εἰς τὰ τῆς φιλολογίας ἐπιμέλειαν. Τὸ μέγα ποίημά του, τὴν Ἐλευθερωμένην Ἱερουσαλήμ, λέγεται ὅτι ἤρχισεν εἰς τὸ δέκατον ἑννατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐν Βονωνίᾳ διατρίβων. Τὸ 1565 ἐπεσκέφθη κατὰ πρῶτον τὴν αὐλὴν τῆς Φερρῆρας, φερθεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Καρδινάλιου Λοδοβίκου Δέστε, ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμονεύοντος Ἀλφόνσου. Τὸ συμβῆναι τοῦτο ἐχρωμάτισεν ὅλην τὴν ἀκόλουθον ὑπαρξιν τοῦ Ἰάσσου. Ὑποθέτουσιν ὅτι ὁ νέος ποιητὴς συνέλαβεν ἔρωτα πρὸς μίαν τῶν δύο ἀδελφῶν τοῦ Δουκὸς, τὴν Λεονώραν, καὶ ὅτι τὸ ὑποκείμενον τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ἀγάπης δὲν ἦτον ἀναίσθητον πρὸς τὰς ἐξόχους σωματικὰς τε καὶ πνευματικὰς χάριτας τοῦ ἑραστοῦ τῆς. Ἀλλὰ μυστήριόν τι ἐπικρέμαται εἰς τὴν ἱστορίαν ταύτην, τὸ ὅποσον οὐδέποτε διελύθη ἐξ ὁλοκλήρου. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἐξαιρουμένης μιᾶς ἐπισκέψεως τὴν ὁποίαν ἔκαμιν εἰς Παρίσιον τὸ 1571, εἰς τὴν συνοδίαν τοῦ Καρδινάλιου Λοδοβίκου, ὁ Ἰάσος ἐξηκολούθει νὰ διατρίβῃ ἐν Φερρῆραις μέχρι τῆς τελειώσεως καὶ ἐκδόσεως τοῦ περιβοήτου ἐπικοῦ του κατὰ τὸ 1575. Τὸ ὅραϊον αὐτοῦ ποιμενικὸν δράμα, τὴν Ἀμίνταν, εἶχεν ἤδη προεκδώσειν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης παρίσταται σκοτεινὴ καὶ πολυτάραχος ἡ ζωὴ του, μάλιστα ἐνίστα ὑπὸ ἀμυδρῶν ἀκτίων ἀτελὲς φωτισμένη. Διὰ τινος ἐνιαυτοῦς, ὁ μέγας ποιητὴς, τοῦ ὁποῦ τὸ κλέος ἦτον ἤδη κατ' ὅλην τὴν Εὐρώπην ἐξηπλωμένον, φαίνεται ὅτι περιπλανᾶτο ἐκ πόλεως εἰς πόλιν τῆς Ἰταλίας, εἰς ἐπαίτου σχεδὸν κατὰστασιν, ὡς οὐκ ἔστιν ὑποκείμενος ἀνυπομονίας, τὴν ὁποίαν κόμμια τόπου μεταβολὴ δὲν ἴσχυε νὰ ἐλαφρύνῃ. Ἀλλ' ἡ Φερρῆρα ἦτον εἰσὶν τὸ κέντρον, πῆρξ τοῦ ὁποῦ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ περιίπτειτο, καὶ ὅπου, ἐκὼν ἢ ἄκων κατὰ τὸ φαινόμενον, μετὰ βραχὺ καιροῦ διάστημα πάντοτε ἐπανήρχετο. Εἰς τοιαύτην νοητικὴν κατὰστασιν δὲν εἶναι βέβαια ποσῶς ἀπίθανον ὅτι διῆγεν ἁλλοκότως καὶ παραλόγως· ἀλλὰ μάλιστα δυνάμει τις νὰ πιστώσῃ ὅτι ἔδωκεν ἀφορμὴν εὐλογον καὶ ἀποχρώσαν αἰτίαν τοῦ σκληροῦ καὶ ἀπανθρωποῦ του μέτρου (ἐκτὸς ἂν ἡ χρεία τὸ ἀπητούσεν) εἰς τὸ ὁποῦ προσέδραμεν ὁ ποτὲ προστάτης καὶ φίλος του, ὁ Δοῦξ Ἀλφόνσος, παραδοὺς αὐτὸν ὡς φρενοβλαβῆ εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Ἀγ. Ἀννης. Εἰς τὸ δοχεῖον τοῦτο τῆς ἀδυσίτητος ἔμεινε πεφυλακισμένος ὁ ποιητὴς ὑπὲρ τὰ ἑπτὰ ἔτη. Ἡ περιχέπισσα Λεονώρα, ἡ νομιζομένη ἀθῶα αἵτις τῆς κρατήσεως αὐτοῦ, ἀπέθανε τὸ 1581· ἀλλ' οὐδὲ τὸ συμβῆναι τοῦτο, οὐδ' αἱ παρακλήσεις διαφόρων ἀπὸ τοῦς ἰσχυροτέρους φίλους καὶ θαυμαστάς τοῦ, δὲν ἴσχυσαν νὰ καταπέσωσι τὸν Ἀλφόνσον, ὥστε νὰ χάρισῃ τὴν Ἐλευθερίαν εἰς τὸν Ἰάσον. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ καλούμενος φρενοβληπτος ἐνησχόλει, καὶ ἀναμφιβόλως παρεμύθει, πολλὰς τῶν ἡρῶν αὐτοῦ διὰ τῆς γυνάμεως τοῦ καλλάμου του. Τὰ συγγράμματά του ἦσαν πολυήριθμα, περὶ τὰ τε καὶ ἑμμετρα, καὶ πολλὰ ἐξ

αὐτῶν ἐδημοσιεύθησαν διὰ τοῦ τύπου. Ἐπὶ τέλους, τὸν Ἰούλιον, 1586, δεηθέντος τοῦ Δὸν Βινκένζου Γονζάγα, υἱοῦ τοῦ Δουκὸς τῆς Μαντουίας, ἀπελύθη τῆς μακροχρονίου αὐτοῦ φυλακώσεως. Ἐπέρασε δὲ τὸ τέλος τοῦ χρόνου αὐτοῦ εἰς τὴν Μάντουαν· ἀλλὰ μετέπειτα ἐδόθη ἐκ νέου εἰς τὸ περιπλανᾶσθαι, καὶ μολον· ὅτι οὐδέποτε πλέον ἐπεσκέφθη τὴν Φερρῆραν, ἡ παλαιὰ του ὁμῶς διάθεσις τοῦ περιφέρεσθαι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον φαίνεται ὅτι προσκολλητο εἰς αὐτὸν ὡς νόσος. Τὴν παράξενον ταύτην διάγῃν ζωὴν, περιέπιπτεν εἰς τὰς πλέον ἁλλοκότους τῆς τύχης περιπετείας. Σήμερον ἦτον ὁ ἐπιφανέστατος εἰς λαμπρὰν αὐλὴν, θαυμάσιος ὑπ' ὅλων τῶν δεατῶν· αὐριον, ὡδοπόρει μόνος ἐπὶ τῆς λεωφόρου, κακοπιακῶς καὶ ἀνὰργυρος, κατηναγκασμένος νὰ θανείσεται ἢ μᾶλλον νὰ ζητῇ ταπεινότητά τὸν ἐπιούσιον ἄρτον. Τοιαύτην ζωὴν διήγαγεν ἔξ ἢ ἑπτὰ ἔτη. Τέλος, τὸν Νοέμβριον, 1594, ἐφάνη ἐν Ρώμῃ. Ἀπεφασίσθη δὲ ὅτι ὁ μέγιστος ἀπὸ τούτων ζῶντας ποιητῆς τῆς Ἰταλίας ἔπρεπε νὰ στεφθῇ μὲ τὴν δάφνην εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν πόλιν, ὡς ὁ Περσένης* πρὸ διακοσίων πενήκοντα ἐτῶν· καὶ τὸ φήμισμα τῶντι ὑπαγράφῃ ὑπὸ τοῦ Πάπα καὶ τῆς γερουσίας· ἀλλὰ, πρὶν φθάσῃ ἡ ἡμέρα τοῦ θριάμβου, κατέλαβεν αὐτὸν ἀσθένεια, περὶ ἧς πᾶσαντα ἠσθάνθη ὅτι ἐμελλε ν' ἀποβῇ θανάσιμος. Κατ' ἰδίαν αὐτοῦ αἰτησιν μετεκομίσθη εἰς τὸ γειτονικὸν μοναστήριον τοῦ Ἀγ. Ὀνοφρίου, τὸ αὐτὸ καταγώνιον, ὅπου πρὸ μιᾶς εἰκοσαετίας εἶχεν ἐκπνεύσειν ὁ πατήρ του· καὶ ἐδῶ, παρηγορούμενος ὑπὸ τῆς πίστεως, ἡ ὁποία κατ' ὅλην τὴν ζωὴν εἶχεν ὑπάρξειν τὸ κύριον αὐτοῦ ὑποστήριγμα, μετ' ὑποκλίσεως περιέμενε τὴν ἐκβασιν τῆς ἀρρώστιας. Ἐξέπνευσε δὲ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Καρδινάλιου Κινθίου Ἀλδοβρανδίνου, τὴν 25ην Ἀπριλίου, 1595, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πεντηκостоῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ὁ Καρδινάλιος εἶχε φέρειν εἰς αὐτὸν τὴν εὐλογίαν τοῦ Πάπα, τὴν ὁποίαν δεχθεὶς ἐξεφώνησεν, "Οὗτος εἶναι ὁ στέφανος, μετ' οὗ ἐλπίζω νὰ στεφθῶ, ὅχι ὡς ποιητῆς εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἀλλὰ μὲ τὴν δόξαν τῶν μακαρίων εἰς τοὺς οὐρανοὺς."

Διαφόρως ἐξετίμησαν διάφοροι κριτικοὶ τὸ ποιητικὸν πνεῦμα τοῦ Ἰάσσου, οἱ μὲν αὐτὸ ἐκθειάζοντες, οἱ δὲ σχεδὸν ἐξευτελίζοντες. Καὶ εἶναι μὲν ἴσως ἀληθές, ὅτι τὸ κάλλος καὶ ὕψος, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουσι τὰς ἐννοίας καὶ τὴν φράσιν τοῦ μεγάλου ἐπικοῦ του ποιήματος, ἔχουσι τι ἐπιτετηδευμένον καὶ τεχνητόν, καὶ στεροῦνται τὴν ζωηρότητα καὶ μαγευτικὴν δύναμιν, τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὰ ὑψηλότερα δημιουργήματα τοῦ Ὁμήρου, Βιργιλίου, Δάντου, καὶ Μίλτωνος· ἀλλ' ὅτι εἰς τὴν Ἐλευθερωμένην Ἱερουσαλήμ λάμπει θαυμαστὴ χάρις καὶ μεγαλοπρέπεια, κατακυριεύουσα τὸν νοῦν καὶ εἰς ἔκστασιν φέρουσα τὸν ἀναγνώστην, περὶ τούτου ἡ δυσάρεστος μόνον πρόληψις δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ.

* Ἰδε Ἀποθ. Ἰάμ. Α'. Σελ. 108.